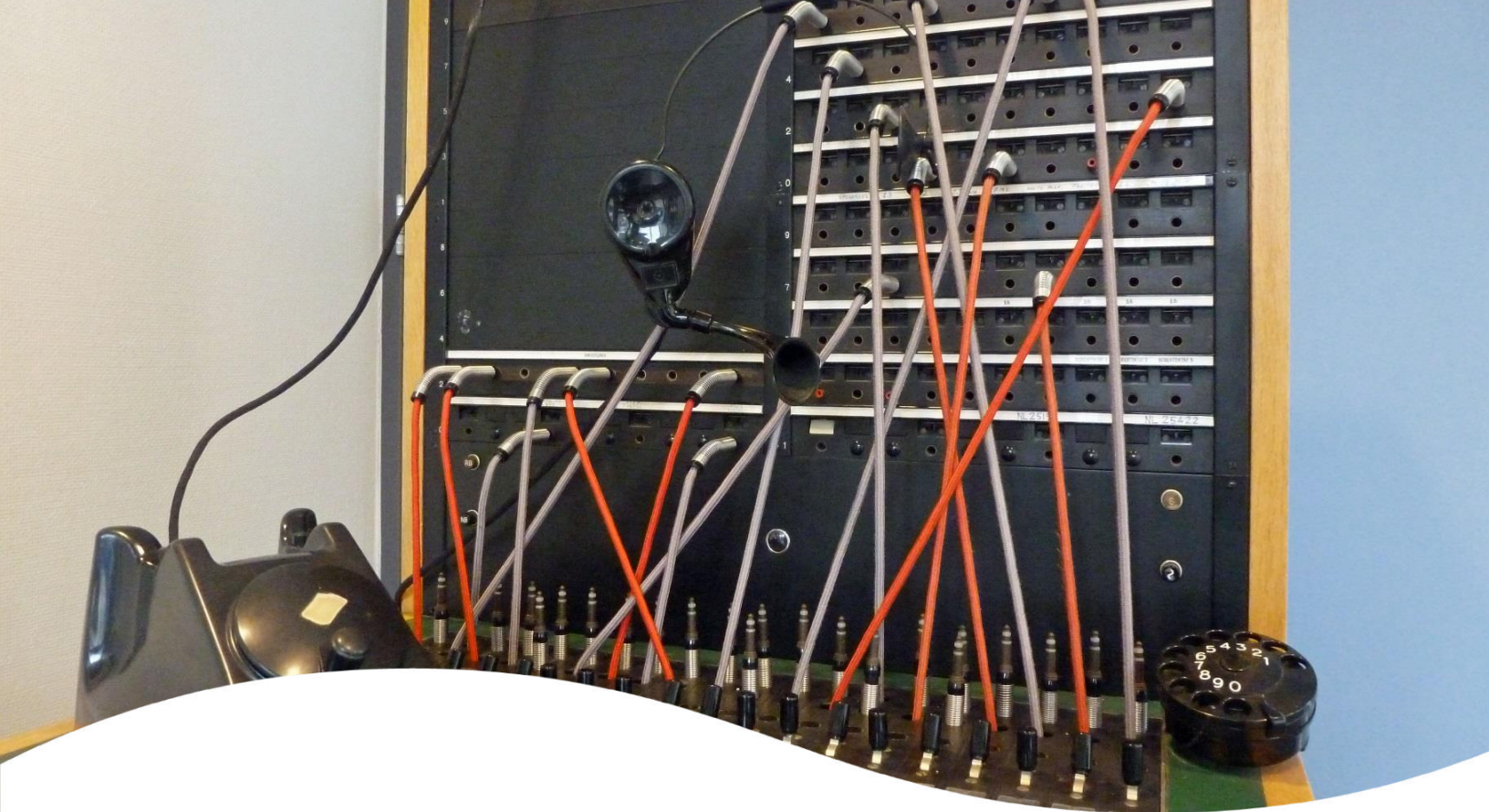

Jaarstukken 2019

Schakelen

INHOUDSOPGAVE

	Pag.
BESTUURSVERSLAG	
Algemene gegevens	4
Verslag van de activiteiten	8
1. Beschermen	9
2. Benutten	14
3. Beleven	21
Bijlagen	25
Verslag raad van toezicht	32
 JAARREKENING	
Balans per 31 december 2019 na resultaatbestemming	36
Staat van baten en lasten over 2019	38
Kasstroomoverzicht	39
Algemene toelichting en waarderingsgrondslagen	40
Toelichting op de balans per 31 december 2019	42
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2019	49
Verschillenanalyse begroting en jaarrekening 2019	57
 OVERIGE GEGEVENS	
Overige gegevens	60
 BIJLAGEN	
Verantwoording verleende subsidies Provincie Zeeland	65
Verantwoording integrale kostensubsidie 2019 per prestatieveld	66

Bestuursverslag

Algemene gegevens

Doelstelling

De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland heeft tot doel het integraal bevorderen van activiteiten gericht op het behoud, het beheer, de toegankelijkheid, het onderzoek en de ontsluiting van het cultureel erfgoed van Zeeland.

De Stichting voert met ingang van 2019 de naam Erfgoed Zeeland.

Instellingsgegevens

Naam rechtspersoon	Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
Adres	Looierssingel 2 Postbus 49 4330 AA Middelburg
Telefoonnummer	0118-670870
Website	www.erfgoedzeeland.nl
Kamer van Koophandel	41113210
BTW nummer	NL 0054.95.660.B01

Samenstelling raad van toezicht 2019

De heer drs. A.M.A. Schenk	Voorzitter (vanaf 01-04-2019)
De heer mr. drs. G.W. van der Brugge	Voorzitter (tot 31-03-2019)
De heer H.G.L. Verheuvél AA	Vicevoorzitter
Mevrouw dr. F. Petiet	Lid
De heer drs. M.J. van Dijke MPM QC	Lid
Mevrouw mr. drs. B.W.M. Hendrikse-Troost	Lid

Directeur- bestuurder

De heer drs. W.H.P. Scholten

Beroep en nevenfuncties directeur-bestuurder en leden raad van toezicht

De heer drs. W.H.P. Scholten

Secretaris Vereniging Provinciale Monumentenwachten Nederland, Secretaris Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland, Voorzitter jury Zeeland Refinery Cultuurprijs

Mevrouw dr. F. Petiet

Senior beleidsmedewerker Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (tot 1-2-2019), Project manager/senior beleidsadviseur University College Roosevelt (vanaf 1-2-2019), Lid van de 'Commissie tot redactie van Archief en Werken' van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, Lid Raad van Toezicht Zeeuwse Museumstichting

De heer H.G.L. Verheuvél AA

Directeur accountant accon avm adviseurs en accountants, Lid algemene vergadering (Hoofdingeland) Waterschap Scheldestromen, Lid bestuur stichting muziek in de Grote Kerk Goes, Lid klachtencommissie NBA (Nederlands Beroepsorganisatie Accountants)

De heer drs. A.M.A. Schenk

Voorzitter van parochiekerncommissie O.L.V. Hemelvaart te Ovezande als onderdeel van de Pater Damiaanparochie, lid van het bestuur van CDA Borsele, lid van het bestuur van Stichting Dorpsbusje Ellewoutsdijk, lid van bestuur van de Stichting Landschapspark Borsele

De heer mr. drs. G.W. van der Brugge

Vrijgevestigd en geassocieerd consultant, Zeeuwse Ombudsman, Lid Raad van Commissarissen Rabobank Zeeuws Vlaanderen, Lid diverse Commissies Stichting Onderwijsgeschillen, Lid Raad van Toezicht Albero Scholengroep, Voorzitter Klachtencommissie Admiraal De Ruyter Ziekenhuis, Voorzitter Vereniging tot Behoud van de Historie van Philippine

De heer drs. M.J. van Dijke MPM

Vrijgevestigd consultant interim financieel management, Lid Raad van Toezicht VVV Zeeland, Lid Raad van Toezicht Stichting Merinos, Kerkrentmeester en penningmeester Protestantse Gemeente Wemeldinge.

Mevrouw mr. drs. B.W.M. Hendrikse - Troost

Directeur/eigenaar In-Practiz (legal and compliance services)

Beleid met betrekking tot omvang en functie van het eigen vermogen

Het eigen vermogen fungeert als buffer om in één of meerdere jaren uitgaven te kunnen verrichten, die niet vanuit de jaarlijkse exploitatierekening kunnen worden bekostigd.

Op 23 november 2012 stelden Provinciale Staten het nieuwe subsidiebeleid 2013 'Resultaat met subsidie' vast. Dit subsidiebeleid kent voor gelieerde instellingen geen begrenzing meer aan de omvang van het eigen vermogen van de instelling. De toevoeging van overschotten in enig boekjaar aan het eigen vermogen is

echter wel beperkt. In essentie kan er alleen nog vermogen worden gevormd uit andere bronnen dan de provinciale subsidie.

Verder is op 21 december 2012 door Provinciale Staten een besluit genomen over de invulling van de ombuigingstaakstelling gesubsidieerde instellingen op basis van de kerntaken. Dit besluit houdt in dat er naast de lopende bezuinigingstaakstelling sprake is van een extra bezuiniging. Erfgoed Zeeland zal de komende jaren de algemene reserve moeten aanspreken om op de langere termijn een sluitende exploitatie te kunnen hebben.

In oktober 2018 is een risico-analyse uitgevoerd conform de RISMAN-methodiek. Geïdentificeerde risico's zijn opgenomen in een risicotabel en voorzien van bedragen en mogelijke beheersmaatregelen. De risico's zijn vervolgens van een kans van optreden voorzien aan de hand van een kanstabel.

De uitkomst per risico is een bedrag in geld, dat wordt berekend door de kans van optreden te vermenigvuldigen met het gevolg uitgedrukt in een bedrag. De optelsom van de scores uitgedrukt in een geldbedrag vormt de ondergrens van de Algemene Reserve.

De risicoanalyse wordt jaarlijks geactualiseerd.

Risico's en onzekerheden

De voornaamste risico's bestaan uit de volgende onderdelen:

Operationele activiteiten

- Langdurig ziek personeel en definitieve uitval van personeel.

Er is in de meerjarenbegroting 2019-2023 geen rekening gehouden met vervangingskosten ten behoeve van eventueel langdurig ziek personeel voor zover dit toekomstige gevallen betreft. In het geval dat werkzaamheden niet getemporiseerd kunnen worden (bijvoorbeeld bij de betaalde dienstverlening) zal dat tot meerkosten leiden. Voor een aantal functies geldt dat specifieke kennis en ervaring lastig op korte termijn op de arbeidsmarkt te vinden is. Er is een bewuste keuze gemaakt om geen ziekteverzuimverzekering af te sluiten. Ook in geval van definitieve uitval is niet voorzien in extra kosten, zoals verhoging van de gedifferentieerde WGA-premie, anders dan bij huidige gevallen.

- Niet verlengen van tijdelijke arbeidsovereenkomst of ontslag van personeel.

Erfgoed Zeeland is als werkgever eigen risicodragers voor de WW. Mochten er in de toekomst WW-gevallen ontstaan, dan is hier geen dekking voor in de begroting. Een voorziening hiervoor kan pas worden gevormd, wanneer er sprake is van instroom. Een dergelijke voorziening zal uit eigen middelen dienen te worden bekostigd.

Niet halen jaarlijkse target eigen inkomsten

- Vanaf 2016 is in de meerjarenbegroting structureel een bedrag opgenomen van ruim € 40.000,- voor overige inkomsten. In de jaren 2016 tot en met 2019 is dit bedrag gerealiseerd. De jaarlijkse invulling hiervan laat zich lastig voorspellen.

Wet- en regelgeving

Geen of onvoldoende compensatie cao-maatregelen.

- De Provincie heeft onderzoek laten verrichten naar de wijze waarop instellingen in de toekomst zouden kunnen worden gecompenseerd. Voor Erfgoed Zeeland gaat het om 40.000,- per jaar. De Provincie heeft dit gehonoreerd voor de jaren 2019 t/m 2021, maar voor de jaren hierna bestaat er geen zekerheid. Erfgoed Zeeland is statutair verplicht de cao Provincies te volgen.

Beleidswijziging / bezuinigingsoperatie Provincie

- Indien Provinciale Staten besluiten een beleidswijziging of een nieuwe bezuiniging door te voeren heeft dit effect op de omvang van de integrale kostensubsidie en zal daarmee leiden tot een subsidietekort.

Risicobereidheid

Het minimale weestandsvermogen wordt bepaald door toepassing van de RISMAN-methode. Er is derhalve geen sprake van een standaard bedrag qua risicobereidheid. De financiële risicobereidheid is dus variabel en wordt beïnvloed door de verhouding tussen het aanwezige totale vermogen en het minimaal vereiste weerstandvermogen. Dit is inherent aan het karakter van de organisatie. Risicobereidheid heeft een relatie met verzekeren. Jaarlijks wordt dit onderwerp besproken met een risicospecialist van de verzekeringsmaatschappij.

Verkorte begroting 2020

Baten

Subsidies en bijdragen	2.406.533
Inkomsten uit IKS	292.500
Inkomsten buiten IKS	258.905

Som der baten

2.957.938

Lasten

Personeelskosten	2.194.662
Huisvestingskosten	492.007
Algemene- en bureaunkosten	178.546
Bestuurs-en organisatiekosten	26.515
Autokosten	18.150
Afschrijvingskosten	57.201
Activiteiten / specifieke kosten	34.000
Overige kosten	1.000

Som der lasten

3.002.082

Exploitatieresultaat

-44.144

Verslag van de activiteiten

Inleiding

Dit inhoudelijke jaarverslag maakt deel uit van de jaarstukken 2019, waarover door de accountant controle is uitgevoerd. Het volgt het Prestatieaanbod 2019 dat met de Provincie Zeeland is overeengekomen en op basis waarvan de Provincie de integrale kosten subsidie 2019 heeft verleend.

Aanvullend geven het publieksjaarverslag, *Zeeuws Erfgoed - blad voor erfgoedliefhebbers*, de digitale nieuwsbrieven *Erfgoed en Ruimte* en *Erfgoed en Publiek*, de website erfgoedzeeland.nl en de website zeeuwseankers.nl een goed beeld van de activiteiten van Erfgoed Zeeland in 2019.

De werkzaamheden zijn integraal ondergebracht in drie thema's: beschermen, benutten en beleven. Deze thema's houden verband met drie maatschappelijke opgaven van de Provincie: Zichtbaar Zeeland, Leefbaarheidsagenda en Kwaliteitskust.

Met de activiteiten is bijgedragen aan het realiseren van de beleidsdoelstellingen van de Provincie Zeeland, zoals Zichtbaar Zeeland, Leefbaarheidsagenda en Kwaliteitskust en met name het provinciale cultuurbeleid, onderdeel cultureel erfgoed zoals vastgelegd in de *Nota provinciaal cultuurbeleid 2017-2020* en het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019*.

Indien een onderdeel van het prestatieaanbod rechtstreeks verband hield met een actiepoint van het provinciale *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* of een met de Provincie gemaakte prestatieafspraken dan is daar expliciet melding van gemaakt.

Over de voortgang van de realisatie van het prestatieaanbod is tussentijds gerapporteerd in de managementrapportages. Deze kwartaalrapportages zijn ook aan de Provincie toegezonden en aan de orde gesteld in ambtelijk en bestuurlijk overleg.

Het jaarverslag vormt samen met *Zeeuws Erfgoed - blad voor erfgoedliefhebbers* en de vermelding op de website en andere publieksuitingen dat activiteiten mede mogelijk zijn gemaakt door een subsidie van de Provincie Zeeland het prestatiebewijs zoals omschreven in de provinciale subsidiebeschikking 2019.

Op 17 januari 2019 is de naam van de organisatie gewijzigd in Erfgoed Zeeland. Tegelijkertijd zijn de huisstijl en de website vernieuwd.

1. Prestatieveld Beschermen

Zichtbaar Zeeland

De aantrekkingskracht van Zeeland voor inwoners, bedrijven, toeristen en cultuurliefhebbers wordt deels bepaald door het erfgoed. Erfgoed geeft de omgeving karakter. Gebouwde, groene en archeologische monumenten en cultuurhistorische elementen maken het landschap, de steden en de dorpen herkenbaar. Het zijn identiteitsdragers met een diepere betekenis. Om dit zo te houden en waar mogelijk te versterken moet het in de eerste plaats worden beschermd.

Erfgoed Zeeland zette zich in 2019 in voor het Zeeuwse erfgoed door het ontwikkelingsgericht te beschermen. We deden dat door het uitvoeren van bouwkundige inspecties aan monumentenpanden, door het ondersteunen van het Restauratie Opleidingsproject, door het beheer van het Zeeuws Archeologisch Depot, door certificering voor de archeologische werkzaamheden en het uitvoeren van archeologisch onderzoek, door het beheer van het Meldpunt Erfgoed Zeeland en door het ontwikkelen en uitvoeren van projecten die bijdragen aan de zichtbaarheid en de (preventieve) bescherming van het erfgoed.

1.1 Monumentenwacht

Erfgoed Zeeland inspecteerde monumentenpanden op basis van landelijke standaarden (*Inspectiehandboek Monumentenwacht*). In het verlengde daarvan adviseerde de Monumentenwacht de eigenaren omtrent het onderhoud van hun pand. Doel is het verval van cultuurhistorische gebouwen te voorkomen door het treffen of bevorderen van preventieve onderhoudsmaatregelen. De Monumentenwacht had per 31 december 2019 636 abonnees, met in totaal 1.047 monumenten. Een aangesloten monument wordt als uitgangspunt een keer per jaar of een keer in de twee jaar geïnspecteerd afhankelijk van de onderhoudsstaat en/of de wens van de eigenaar. Daarnaast zijn voor abonnees en niet-abonnees ook incidentele inspecties (op maat) uitgevoerd waaronder aankoopinspecties, QuickScans en gebrekenrapportages.

Erfgoed Zeeland ondersteunde en adviseerde overheden bij de monitoring van hun monumentaal gebouwenbezit.

Door de Monumentenwacht zijn 587 inspecties aan monumentenpanden uitgevoerd. In totaal zijn er door de Monumentenwacht voor de reguliere inspecties 5.521 declarabele uren gerealiseerd.

Daarnaast zijn er 424 overige declarabele uren gerealiseerd, in hoofdzaak betrekking hebbende op eenmalige (aankoop)inspecties en QuickScans.

Op de Open Dag van Erfgoed Zeeland op 14 september is een informatiestand ingericht en zijn bezoekers geïnformeerd over het werk van de Monumentenwacht.

Dit onderdeel sloot aan bij de actiepunten 1.a, 11 en 12 van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 1.a.

1.2 Restauratie Opleidingsprojecten

Erfgoed Zeeland faciliteerde Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) door een werkplek te bieden aan de ROP-coördinator Zeeland en door vergaderfaciliteiten aan te bieden. Tevens is het bestuur van het ROP geadviseerd en ondersteund. Voor het uitvoeren van kwalitatief goede restauraties en daarmee voor het behoud van monumenten zijn restauratiekennis en -vaardigheden onontbeerlijk. In dat opzicht is ook talentontwikkeling belangrijk. De Provincie subsidieerde het ROP.

Het ROP was actief bij 11 restauratieprojecten. Van deze projecten zijn er 10 afgerond in 2019 en lopen er 2 door in 2020. Bij enkele projecten konden plaatsen voor leerlingen metselen niet worden ingevuld. De stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland organiseerde in 2019 een 'prijsvraag' voor de beste sluisrestauratie. Daar kwam de restauratie van de sluis in Walsoorden (een ROP-project) als eerste uit de bus.

In samenspraak met Scalda, opleidingsbedrijf Bouwmensen Zuid-West en ROP-Zeeland is besloten alle MBO-3-timmer- en -metselleerlingen vanaf het schooljaar 2018-2019 de keuzemodule Basis Restauratie te laten volgen aan het begin van het schooljaar. De module bestond uit een theoriegedeelte met afsluitend examen en een praktijkexamen. Alle 23 leerlingen zijn voor de keuzemodule geslaagd.

De ROP-coördinator verzorgde presentaties om leerlingen te werven bij verschillende gelegenheden, waaronder de Beroepenoriëntatiedagen Techniek Zeeland bij Bouwmensen Zuidwest in Goes, de Techniek Experience dagen in het Industrieel Museum Zeeland in Sas van Gent, de voorlichtingsavonden van de VMBO scholen in Zeeland en de opendagen van de vestiging Bouwmensen Zuidwest in Goes en Scalda in Vlissingen. Ook is onder de naam ROP Zeeland een facebookpagina gestart.

De stuurgroep kwam drie keer bijeen in Het Schuitvlot op 22 maart, 7 juni en 6 september. Op 12 december kwamen de stuurgroepen Zeeland en Zuid-Holland gezamenlijk bijeen in Ooltgensplaat. De ROP-coördinator nam deel aan het landelijke coördinatorenoverleg dat in 2019 vijf keer plaatsvond.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 11.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 1.b.

1.3 Zeeuws Archeologisch Depot

Erfgoed Zeeland voerde alle (wettelijke) taken uit die verband houden met het beheer van het Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD). Hieraan ligt een mandaatsbesluit van de Provincie Zeeland ten grondslag. De taken liggen op het gebied van behoud en beheer, registratie en documentatie, bruikleenverkeer en publieksontsluiting.

Dit onderdeel sloot aan bij de actiepunten 1.a en 6.d van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 1.c.

Algemeen

Het dossier ArcheoMedia is ook in 2019 nog niet afgerond. Een proefdeponering is halverwege stil komen te liggen. Met Provincie en Erfgoedinspectie is overlegd en afgestemd, waarbij ook de andere Provincies en Provinciale Archeologische depots zijn betrokken. De Erfgoedinspectie is een onderzoek gestart. Het dossier is door Erfgoed Zeeland overgedragen aan de Provincie (eigenaar van het vondstmateriaal en de documentatie).

Met het Bedrijf Restaura zijn afspraken gemaakt over de conservering van circa 100 bodemvondsten uit het depot.

Deponeren

Er zijn 56 projecten gedeponeerd.

Registratie en documentatie

Er zijn 48 vondstmeldingen en 1 onderzoeksmelding ingevoerd.

Deselectie

Er zijn 59 (de-)selectie adviezen uitgebracht.

Bruiklenen

Voor tijdelijke tentoonstellingen zijn 10 bruikleenovereenkomsten afgesloten. Daarnaast liep 1 bruikleen voor een tijdelijke tentoonstelling door vanuit 2018.

Voor een overzicht zie de bijlagen.

Er zijn 9 langlopende bruikleenovereenkomsten verlengd of aangepast.

Publieksontsluiting

De fysieke publieksontsluiting van de archeologische collectie kreeg gestalte in rondleidingen en presentaties en het faciliteren van onderzoekers. Verder zijn educatieve activiteiten over de archeologie voor het onderwijs ontplooid.

Er zijn 11 rondleidingen en presentaties verzorgd. Daarvan waren er 6 voor onderwijsgroepen (in totaal 140 leerlingen) en 5 voor overige groepen (in totaal 95 deelnemers).

Er zijn 2 onderzoeken gefaciliteerd.

Het aantal educatieve activiteiten in de klas of in het veld bedroeg 17 (in totaal 425 leerlingen).

Voor een overzicht zie de bijlagen.

1.4 Certificering archeologische werkzaamheden

Erfgoed Zeeland is gecertificeerd voor de protocollen Programma van Eisen, Bureauonderzoek, Inventariserend Veldonderzoek (Overig en Proefsleuven), Opgraven en Depotbeheer. Erfgoed Zeeland beschikt over het procescertificaat voor voornoemde protocollen op basis van BRL SIKB 4000, versie 4.1. Om de certificering te behouden wordt jaarlijks een interne en een externe audit uitgevoerd en worden werkzaamheden uitgevoerd die vallen onder de protocollen.

Voor de archeologische medewerkers die als actor zijn geregistreerd in het Actorregister Archeologie, geldt dat zij voldoen aan de gestelde opleidings- en ervaringseisen.

Op 1 juli voerde de WAD een (interne) audit uit bij Erfgoed Zeeland. De in de auditrapportage genoemde verbetervoorstellen zijn geïmplementeerd.

Op 11 november voerde Hobéon een (externe) opvolgingsaudit uit bij Erfgoed Zeeland. Tijdens deze veldaudit zijn geen afwijkingen geconstateerd.

In het kader van de certificering zijn verschillende archeologische (voor) onderzoeken afgerond of uitgevoerd (IVO-overig, Bureauonderzoek, Programma van eisen), waaronder oplevering van het rapport IVO -O (Rilland, Dumoulinweg), uitvoeren van archeologisch onderzoek aan vier vindplaatsen binnen strekdamlocaties te Rilland Dumoulinweg (Opgraven), een Bureauonderzoek met verkennend booronderzoek (IVO-O, Colijnsplaat Noordlangeweg 42) en opstellen van een Programma van Eisen voor onderzoek naar de archeologische resten van het verdronken dorp Tolsende.

De onderdeel sloot aan bij actiepunt 6.e van het Uitvoeringsprogramma cultuur 2019 (Cultureel erfgoed).

1.5 Meldpunt Erfgoed Zeeland

Met ingang van 17 januari voorziet de nieuwe website in de mogelijkheid om snel en eenvoudig een melding te doen via mobiele telefoon, tablet of desktop (www.erfgoedzeeland.nl/meldpunt). Binnengekomen meldingen hadden betrekking op gebouwd, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Archeologische informatie is opgeslagen in de databestanden van Erfgoed Zeeland en voor zover van toepassing in de nationale database Archis, waarmee deze informatie beschikbaar is voor overheden, bedrijven en het brede publiek.

Er zijn 88 meldingen archeologisch erfgoed geregistreerd. Er is 15 keer archeologisch onderzoek in het veld uitgevoerd.

Er zijn 7 meldingen bedreigd, onbekend en/of ondergewaardeerd gebouwd en landschappelijk erfgoed geregistreerd. Deze zijn uitgezet bij Heemschut, Platform Maritiem Erfgoed Zeeland en Boerderijenstichting Zeeland. Bespreking van de meldingen geschiedde in de bijeenkomsten van het netwerk Erfgoed en Ruimte (zie 2.4).

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 1.a van het Uitvoeringsprogramma cultuur 2019 (Cultureel erfgoed).

1.6 Projecten

Erfgoed Zeeland ondernam initiatieven en ontwikkelde projecten en activiteiten die bijdroegen aan de zichtbaarheid en de (preventieve) bescherming van erfgoed. In 2019 is uitvoering gegeven aan 5 projecten of projectideeën.

Herbestemming van monumenten

De Provincie wil bijdragen aan het herbestemmen van beeldbepalende rijksmonumenten. Hierbij speelt een rol dat ook monumenten waarvan de economische waarde niet direct duidelijk is een toekomst verdienen. In breder perspectief is door Erfgoed Zeeland nagedacht over de ontwikkeling van visies op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau waarin aandacht is voor leegstand, instandhouding en herbestemming. Dit concentreerde zich in 2019 op de categorie historische kerken. Gemeenten zijn gestimuleerd om een decentrale uitkering bij het Rijk aan te vragen voor het (laten) opstellen van kerkenvisies. Dat heeft ertoe geleid dat 7 Zeeuwse gemeenten deze uitkering toegekend hebben gekregen. Samen met de gemeenten zijn de mogelijkheden voor een gezamenlijke aanpak onderzocht, waarbij de samenwerking met Coup Urban Producers uit Delft is gezocht. Verdere uitwerking in de vorm van een projectplan volgt in het eerste kwartaal van 2020.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 9.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed).

Duurzaam Monumentenpaspoort

Erfgoed Zeeland voert vanaf 2017 in het kader van innovatieve aanpakken (VNG) samen met andere partners een project uit, dat onder andere voorziet in de ontwikkeling en realisatie van een monumentenpaspoort voor energiebesparing bij monumenten. In 2019 is uitvoering gegeven aan de derde fase. In deze fase is het duurzaam monumentenpaspoort in digitale vorm doorontwikkeld. Daarvoor is tevens een digitaal platform gebouwd. De kosten hiervan en de inzet van menskracht vanuit Erfgoed Zeeland zijn in overwegende mate bekostigd uit het projectbudget.

Op 19 juni is een informatiedag over het duurzaam monumentenpaspoort voor de provinciale Monumentenwachten georganiseerd.

In totaal zijn er in 2019 100 monumentenpaspoorten gemaakt, waarvan een tiental in de nieuwe digitale omgeving.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 8.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed).

Betere Bestemming voor de Boerderij, Boerderijenloket

Het project Betere Bestemming voor de Boerderij, in 2018 onder leiding van Erfgoed Zeeland uitgevoerd vanuit het Programma Erfgoed en Ruimte van de RCE, is op 12 april afgesloten met de themabijeenkomst 'Een visie op agrarisch erfgoed in Zeeland', waarbij tevens het eindrapport is gepresenteerd.

Als uitvloeisel van het herziene Omgevingsplan Zeeland (2018) is samen met de Provincie en de Boerderijenstichting Zeeland een pilot ontwikkeld voor een 'loket' dat boerderijeigenaren moet faciliteren en adviseren over aspecten als herbestemming, financiering en nieuwe functies. Dit heeft geresulteerd in een provinciale subsidie aan de Boerderijenstichting Zeeland voor de inzet van een boerderijenregisseur gedurende de pilotfase. Erfgoed Zeeland coördineerde en monitorde dit.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 9.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed).

Registratie en (digitale) ontsluiting van de Zeeuwse museumcollecties

In 2019 is gekeken naar de mogelijkheden om in pilotvorm samen met de musea een digitaliseringsproject te starten. Hiervoor bleek geen (financieel) draagvlak aanwezig te zijn. In plaats daarvan is ingezet op ondersteuning van erfgoedorganisaties op digitaliseringsgebied via een landelijk intensiveringsprogramma van het Netwerk Digitaal Erfgoed en het Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland. Hiervoor heeft het ministerie van OCW geld beschikbaar gesteld. Dit heeft geleid tot de aanstelling van een Digitaal Erfgoed Coach per 9 januari 2020.

Individuele musea zijn ondersteund op digitaliseringsgebied door middel van cursussen en begeleiding bij de ontsluiting van hun collecties via zeeuwseankers.nl.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 16.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed).

Energietransitie en klimaatadaptatie

Energietransitie en klimaatadaptatie zijn twee grote maatschappelijke (ruimtelijke) opgaven. Met de veranderingen die daarmee gepaard gaan, heeft ook het erfgoed te maken. Erfgoed kan onder druk komen te staan. Tegelijkertijd kan het bijdragen aan oplossingen. Erfgoed Zeeland heeft overleg gevoerd met de coöperatieve windenergievereniging Zeeuwind over een aanpak waarbij het opwekken van windenergie kan worden gecombineerd met het behoud van erfgoed. Besprekingen gaan in de richting van een participatieregeling, waarbij investeringen in windturbines ten goede komen aan behoudsstichtingen voor monumentaal erfgoed (molens, kerken). Afronding van de besprekingen in het 1ste kwartaal van 2020.

2. Prestatieveld Benutten

Aantrekkelijk Zeeland

Zeeland is aantrekkelijk om in te wonen en te werken. Belangrijk hiervoor is de leefbaarheid en de mogelijkheid om gebruik te maken van voorzieningen. Erfgoed is onderdeel van de woon- en werkomgeving en draagt bij aan het versterken van de leefbaarheid. Erfgoed is een bron van inspiratie. Het benutten van erfgoed heeft grote maatschappelijke impact. Eigenaren, overheden, vrijwilligersorganisaties en vrijwilligers willen en kunnen wat met erfgoed.

Erfgoed Zeeland zette zich in 2019 in voor het benutten van het Zeeuwse erfgoed door informatie te verzamelen en te verspreiden, door in een helpdesk te voorzien, door te adviseren, door samenwerkingsverbanden van vrijwilligers(organisaties) en gemeenten te ondersteunen, door scholingsactiviteiten en presentaties te verzorgen en door projecten te ontwikkelen en uit te voeren die bijdragen aan het benutten van erfgoed.

2.1 Verzamelen en verspreiden van informatie

Erfgoed Zeeland is centraal aanspreekpunt en kennis- en informatiecentrum op het gebied van het erfgoed. Zij verzamelde, bundelde en verspreide erfgoedinformatie.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunt 1.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 2.a.

Zeeuws Erfgoed

Erfgoed Zeeland gaf in maart, juni, september en december *Zeeuws Erfgoed* | *blad voor erfgoedliefhebbers* uit. De vormgeving is aangepast aan de nieuwe huisstijl. Het blad is toegezonden aan circa 1.300 relaties waaronder de 451 donateurs van Erfgoed Zeeland en de 636 abonnees van de Monumentenwacht. Medewerkers leverden tekstbijdragen en beeldmateriaal en waren verantwoordelijk voor de (eind)redactie. Tekstbijdragen zijn ook geleverd door externe deskundige en gastauteurs.

Nieuwsbrieven

Erfgoed Zeeland verspreide actuele erfgoedinformatie via de digitale nieuwsbrieven *Erfgoed en Ruimte* (465 e-mailadressen) en *Erfgoed en Publiek* (700 e-mailadressen). De nieuwsbrief *Erfgoed en Ruimte* verscheen 4 keer en de nieuwsbrief *Erfgoed en Publiek* eveneens 4 keer.

Erfgoedinformatie met betrekking tot publieksactiviteiten is daarnaast ook verspreid via de website en 4 digitale nieuwsbrieven van Zeeuwse Ankers (248 e-mailadressen).

Er zijn 169 twitterberichten verzonden. Erfgoed Zeeland had per 31 december 2019 917 volgers op twitter, 259 op facebook, 101 op LinkedIn en 518 op Instagram.

Website

Via de website erfgoedzeeland.nl informeerde Erfgoed Zeeland over de eigen organisatie en de verschillende producten en diensten. Verder is informatie verstrekt over erfgoed en erfgoedbeleid in Zeeland en over actualiteiten en ontwikkelingen. De nieuwe website is op 17 januari online gebracht. Gedurende het jaar zijn enkele technische onvolkomenheden opgelost en is content toegevoegd. Websitebeheerders zijn getraind in het CMS. Voor het beheer is een webbeheerdersoverleg ingericht. Voor doorontwikkeling is een Plan van Aanpak opgesteld, met onder andere aandacht voor nieuwe functionaliteiten.

De website had per 31 december 25.347 sessies en 16.337 gebruikers.

Erfgoed Zeeland

Op 17 januari zijn de nieuwe naam, website en huisstijl op feestelijke wijze gepresenteerd. Alle inspanningen van het voorafgaande jaar resulteerden in een feestelijke bijeenkomst waarbij ongeveer 110 mensen aanwezig waren. De garage diende als feestruimte en medewerkers van Erfgoed Zeeland fungeerden

als gastheer. In woord en beeld zijn de achtergronden en het ontwikkelingskader van de naamsverandering toegelicht. Met de bijdrage van muziekvereniging Euterpe uit Heinkenszand werd de link naar de jeugd en ‘ander’ erfgoed gelegd. Gedeputeerde Ben de Reu sprak zich uit voor erfgoed en Erfgoed Zeeland. Met vlaggen, banners en de onthulling van een bus van de Monumentenwacht kreeg iedereen een goed beeld van de nieuwe huisstijl. Aanwezigen ontvingen de nieuwe organisatiebrochure *Erfgoed Zeeland. Beschermen, benutten, beleven*.

De huisstijl is in de loop van het jaar verder geïmplementeerd, onder andere in de vorm van nieuwe gevelbelettering en informatieborden.

2.2 Helpdesk

Erfgoed Zeeland voorzag in een helpdesk voor eigenaren, overheden, erfgoedorganisaties, onderwijsinstellingen en wetenschappelijke instellingen, erfgoedvrijwilligers en andere bij het erfgoed betrokken Zeeuwen. Deze helpdesk heeft betrekking op archeologie, cultuurhistorie en monumenten, erfgoededucatie, immaterieel erfgoed (waaronder volkscultuur en streektaalen) en musea. Voor de beantwoording van een helpdeskvraag is een indicatieve tijdsduur aangehouden van maximaal 1 uur per vraag.

Prestatieafspraken 2.b.

Door de sector Erfgoed en Ruimte zijn 288 helpdeskvragen beantwoord en door de sector Erfgoed en Publiek 118.

2.3 Advisering

Erfgoed Zeeland adviseerde Provincie, gemeenten, waterschap, eigenaren en erfgoedorganisaties. De adviezen aan Provincie, gemeenten, waterschap en erfgoedorganisaties hadden betrekking op alle onderdelen van het erfgoed, ook in hun verbinding naar andere beleidsterreinen zoals toerisme en recreatie en natuur en landschap.

Erfgoed Zeeland is vaste adviseur van de Provincie. In die zin hadden medewerkers van Erfgoed Zeeland regelmatig contact met medewerkers van de Provincie.

Belangrijke onderwerpen in de advisering betroffen de implicaties van de Erfgoedwet (1 juli 2016 in werking getreden) en de Omgevingswet (treedt naar verwachting op 1 januari 2021 in werking), duurzaamheid en herbestemming (monumenten) en subsidieregelingen (monumenten).

Advisering van de Vereniging van Zeeuwse Musea en de AWN-afdeling Zeeland is gestructureerd in die zin dat adviseurs van Erfgoed Zeeland de bestuursvergaderingen bijwoonden.

Prestatieafspraken 2.c.

Advisering

De gemeente Hulst is geadviseerd over de realisatie van een nieuw museum.

De gemeente Tholen is geadviseerd over de ontwikkeling van het kasteelterrein in Sint Maartensdijk.

Het Polderhuis Westkapelle is geadviseerd over de herinrichting.

De Oudheidkundige Kring de Vier Ambachten en het Historisch Museum De Bevelanden zijn geadviseerd over het waarderen en ontzamen van de collectie.

De gemeente Middelburg is geadviseerd over het EU-project Cherish.

De Provincie Zeeland is geadviseerd over de totstandkoming van de provinciale Omgevingsvisie.

Het Museum Veere is geadviseerd over organisatieontwikkeling en zelfanalyse.

Gemeente Kapelle en museum Memorial 40-45 zijn geadviseerd over de plannen voor het nieuwe museumgebouw.

De producent van de film ‘Slag om de Schelde’ is geadviseerd over mogelijke filmlocaties.

Advisering Provincie op het terrein van archeologisch onderzoek.

Er zijn adviezen uitgebracht over 1 archeologisch onderzoek en 4 rapportages. De Provincie nam in 2019 een senior KNA archeoloog in dienst. Deze heeft de advisering over archeologisch onderzoek gaandeweg overgenomen.

Er is geadviseerd over onderzoek naar de instandhouding van een archeologisch monument en over de aanleg van strekdammen. Verder is geadviseerd over en ondersteuning verleend aan het provinciale Dijkenproject en is er advies uitgebracht over subsidieaanvragen in het kader van de POAZ

Op verzoek van de Provincie is het Vakberaad provinciaal archeologen bijgewoond. Ook deze taak is gaandeweg door de provinciaal ambtenaar overgenomen.

Dit onderdeel sloot aan bij de actiepunten 6.a, 6.b en 6.f van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed).

2.4 Ondersteuning en samenwerking vrijwilligersorganisaties en platforms

Vrijwilligers en initiatieven van burgers zijn voor de instandhouding en het maatschappelijk draagvlak van het erfgoed onmisbaar. Erfgoed Zeeland ondersteunde en werkte samen met verschillende provinciaal werkende vrijwilligersorganisaties en platforms cultureel erfgoed. In 2019 is de nieuwe manier van ondersteuning en samenwerking verder ontwikkeld. Kern daarvan is dat de krachten van de vrijwilligersorganisaties, platforms en Erfgoed zijn gebundeld in een netwerkstructuur.

Dit onderdeel sloot aan bij de actiepunten 1.c en 14.b van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 2.d.

Bijeenkomsten netwerken

Het netwerk Erfgoed en Ruimte kwam bijeen op 14 maart, 11 juni, 10 september en 12 november. Daarbij waren ook de organisaties van het netwerk Erfgoed en Publiek aanwezig.

Belangrijk onderwerp van gesprek was het ingetrokken Statenvoorstel 'Samenwerking vrijwilligersorganisaties cultureel erfgoed' van september 2018. Het voorstel is aangehouden om ruimte te creëren voor verder overleg. In mei is Erfgoed Zeeland op verzoek van de Provincie in overleg gegaan met de vrijwilligersorganisaties. Samen met de voorzitter van het netwerk Erfgoed en Ruimte zijn gesprekken gevoerd met alle provinciale erfgoedorganisaties en platforms om een goed beeld te krijgen van de wensen en verlangens ten aanzien van de (provinciale) ondersteuning. Op basis hiervan zijn door Erfgoed Zeeland conclusies getrokken en aandachtspunten geformuleerd, die in de vorm van een notitie en een begeleidend schrijven op 13 september zijn aangeboden aan de Provincie. Voor gedeputeerde Anita Pijpelink vormde dit aanleiding voor het organiseren van een informatieavond met de vrijwilligersorganisaties en Erfgoed Zeeland op 2 december. Dit klaarde de lucht. Het Statenvoorstel is aangepast en op de agenda van PS in mei 2020 geplaatst. Op verzoek van de Provincie is in december door Erfgoed Zeeland nog een vragenlijst onder de vrijwilligersorganisaties uitgezet met als doel inzicht te krijgen in de besteding van de subsidies. De resultaten daarvan zijn in februari 2020 aan de Provincie toegezonden.

Andere onderwerpen van de netwerkbijeenkomsten betroffen de meldingen vanuit het Meldpunt Erfgoed, de provinciale omgevingsvisie, de contactdagen en de netwerkstructuur.

Om verdere invulling te geven aan de netwerkstructuur zijn 3 werkgroepen opgericht: 'contactdag', 'omgevingswet' en 'werkplan 2020 (2021-2024)'. Hierin zijn verschillende vrijwilligersorganisaties en Erfgoed Zeeland vertegenwoordigd.

Eind 2019 zijn de netwerken Erfgoed en Ruimte en Erfgoed en Publiek samengevoegd tot één Netwerk erfgoedorganisaties.

Contactdagen

Op 26 september is de contactdag Erfgoed en Ruimte gehouden in de Nieuwe Kerk in Zierikzee.

Vertegenwoordigers van 8 particuliere erfgoedorganisaties stelden zich in pitches voor aan de gemeenten en lieten zien op welke fronten zij kunnen bijdragen aan de uitdagingen waar de gemeenten voor staan in het kader van de Omgevingswet en het opstellen van een omgevingsvisie en een omgevingsplan. Daarna volgden

interactieve carroussel-gesprekken. Het programma voorzag verder in een excursie door de historische binnenstad van Zierikzee.

Er waren circa 45 deelnemers. Een verslag is gepubliceerd op erfgoedzeeland.nl.

Op 14 november is de contactdag Erfgoed en Publiek gehouden in de Grote Kerk in Veere. Het thema was storytelling. Sprekers van binnen en buiten de provincie gaven inspirerende voorbeelden en concrete handvatten om een goed verhaal te vertellen. Vrijwilligers van de Grote Kerk vertelden op verschillende plekken over wat zich in het verleden in de kerk heeft afgespeeld.

Er waren circa 100 deelnemers. Een (video)verslag is gepubliceerd op erfgoedzeeland.nl.

Zeeuwse Amateur Archeologen Dag

Op 17 maart is de Zeeuwse Amateur Archeologen Dag gehouden in het provinciehuis in Middelburg. Het programma omvatte presentaties over de resultaten van nieuw onderzoek uit de Romeinse tijd (Kapelle-Biezeling en Domburg) en uit de Late Middeleeuwen (Colijnsplaat en Veere) de metaalvondsten uit de binnenstad van Hulst en het project Portable Antiquities of the Netherlands (PAN). Twee amateurarcheologen presenteerden hun onderzoek naar groepen Laat Middeleeuwse zilveren munten. De afsluitende lezing ging over de Late Middeleeuwen van Gent. Er waren 78 deelnemers.

Ondersteuning provinciale platforms

Bijeenkomsten zijn gehouden in Het Schuitvlot. In de meeste gevallen waren adviseurs van Erfgoed Zeeland aanwezig.

Platform Maritiem Erfgoed Zeeland

Het Platform is 5 keer bijeengekomen (15 januari, 19 maart, 16 mei, 3 september en 19 november).

Er is onder andere gesproken over de themadag, het maritiem erfgoedweekend in Middelburg, het project 'Verhalen, schepen en bemanning', de maquette van de scheepswerf Verras, de evenementenkalender, en de steigers bij Wolphaartsdijk en Kats.

Provinciaal Molenoverleg Zeeland

Het Provinciaal Molenoverleg is 2 keer bijeengekomen (11 april en 11 oktober).

Er is onder andere gesproken over de molenbiotoop, de Zeeuwse Molenrevue, betonnen kruipalen, schilderwerk aan molens, SIM-subsidies, gemeentelijke omgevingsvisies en inzet vrijwilligers.

Provinciebreed Overleg Zeeuws Archeologie

Het PROZA is 4 keer bijeengekomen (29 maart, 24 juni, 16 september en 10 december).

Er is onder andere gesproken over de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland, het projectplan Maritiem Erfgoed (WAD), de aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in Zeeland, de aanleveringen voor het ZAD en de effecten van het Verdrag van Malta voor Zeeland.

Ondersteuning provinciale vrijwilligersorganisaties

AWN-afdeling Zeeland

Met het bestuur van de AWN is 5 keer overlegd (15 januari, 5 maart, 14 mei, 2 juli en 5 november).

Er is onder andere gesproken over de Zeeuwse Amateur Archeologen Dag, de werkzaamheden van de Werkgroep Archeologie Hulst, de monitoring van Oud-Rilland en de uitwerking van aardewerk Yerseke-Grindweg,

Boerderijenstichting Zeeland

Het bestuur van de Boerderijenstichting is 6 keer bijeengekomen (12 maart, 19 maart, 27 maart, 21 mei, 24 september, 19 november). De vergadering van 21 mei was op 't Hof Olmenstein in Kloetinge.

Er is onder andere gesproken over de samenwerking van provinciale platforms en vrijwilligersorganisaties, de donateursexcursie, de provinciale Omgevingsvisie, het Boerderijenloket, het project Boerderijtuinen en de Boerderijencursus.

Erfgoedvereniging Heemschut

De provinciale commissie is 5 keer bijeengekomen (10 januari, 9 april, 20 juni, 29 augustus en 14 november). Er is onder andere gesproken over kerkenvisies, de jaarlijkse excursie, de dreigende sloop van de Briet woningen te Middelburg en de Napoleonschuur te Scharendijke, de toekomst van de vlasroterijen in Zeeuws-Vlaanderen en de Timmerfabriek in Vlissingen.

Vereniging van Zeeuwse Musea

Het bestuur van de VZM is 5 keer bijeengekomen (28 januari, 25 maart, 19 april, 1 november en 20 december)

Er is onder andere gesproken over de nieuwe museumgids, het cursusaanbod, de samenwerking met het Kenniscentrum Kusttoerisme, de Zeeuwse Museummonitor en de projecten Reizen in de Tijd en MuseumTV.

Op 14 januari is in Terra Maris een contactdag van de vereniging gehouden (thema 'De jacht op de bezoeker') en op 21 oktober een in Museum Goemanszorg (thema 'Samenwerking').

Op 17 april is in het Historisch Museum de Bevelanden de bestuurdersavond van de vereniging gehouden.

Werkgroep Industrieel Erfgoed Zeeland

De werkgroep is 2 keer bijeengekomen (15 april, 22 november). Er is onder ander gesproken over het inventarisatieproject met industriële objecten uit de periode 1965-2000, het Meldpunt Erfgoed en de toekomst van de werkgroep,

Stichting Oude Zeeuwse Kerken

Voor de stichting is de financiële administratie bijgehouden.

2.5 Ondersteuning en samenwerking gemeenten

In 2019 is het aantal netwerkbijeenkomsten voor beleidsambtenaren geïntensiveerd en de onderlinge communicatie versterkt. Belangrijke inhoudelijke thema's waren de gemeentelijke Kerkenvisies en de Zeeuwse Erfgoed Deal, waarmee in gezamenlijkheid een kwaliteitsslag kon worden gemaakt in de uitvoering van de gemeentelijke (wettelijke) taken op het gebied van monumentenzorg, archeologie en cultuurhistorie.

Beleidsoverleggen met RCE, Provincie en gemeenten

Er zijn 2 beleidsoverleggen met RCE, Provincie en VZG gehouden (6 februari, 2 oktober). Aan de orde kwamen onder andere de uitwerking van de beleidsbrief *Erfgoed Telt, de betekenis van erfgoed in de samenleving*, Kerkenvisies, de SIM-toekenningen, de Zeeuwse Erfgoed Deal, het duurzaam monumentenpaspoort en de gemeentelijke baainstromsessies over erfgoed..

De beleidsoverleggen zijn in Het Schuivlot gehouden.

Planoverleggen

Er zijn 6 planoverleggen georganiseerd.

- Op 9 januari met de gemeente Tholen (Grote Mouterij, St. Maartenshof) en Goes (Heinkenszandseweg 44, Heinkenszand)
- Op 6 februari op locatie in de gemeente Hulst met de gemeente Goes (Grote Markt 32-34) en de gemeente Hust (voormalige kerk Sint Jansteen en Steenstraat 30, Hulst).
- Op 5 juni op locatie in de gemeente Goes (een verbouwingsplan van het pand Markt 34 en een advies met betrekking tot het beschermd stadsgezicht binnen die gemeente).
- Op 4 september met de gemeente Veere (beelden van het stadhuis van Veere, mijnenmagazijn Veere).
- Op 2 oktober met de gemeente Vlissingen (pand Brouwenaarstraat 2, Vlissingen)
- Op 30 oktober met de gemeente Sluis (fort Nassau, Retranchement)

De planoverleggen zijn gehouden in Het Schuitvlot, met uitzondering van het planoverleg van 6 februari en 5 juni.

Netwerkdagen

Er zijn 3 netwerkdagen georganiseerd.

- Op 14 februari is in samenwerking met de RCE en de Provincie een netwerkbijeenkomst georganiseerd met als thema 'Kerkenvisies'. De bijeenkomst is gehouden in de kerk van Oost-Souburg. Er waren circa 50 deelnemers. Het programma omvatte presentaties en groepsdiscussies. Ook is de nieuwe subsidieregeling van het Rijk toegelicht, Aanvullende informatie is op erfgoedzeeland.nl geplaatst.
- Op 22 mei is de netwerkbijeenkomst 'Erfgoed en Omgevingswet II' georganiseerd, in samenwerking met de RCE. De bijeenkomst is gehouden in Het Schuitvlot. Er waren circa 40 deelnemers. Presentaties zijn verzorgd door onder andere de gemeente Veere en Gemeente Hoeksewaard. Een verslag is op erfgoedzeeland.nl gepubliceerd.
- Op 24 oktober is de jaarlijkse A&O-dag voor Zeeuwse ambtenaren en andere geïnteresseerden georganiseerd, in samenwerking met de Erfgoedacademie. De dag is gehouden in de dorpskerk van Colijnsplaat. Er waren 24 deelnemers. Het thema was 'Erfgoed beleefbaar maken'.

2.6 Deskundigheidsbevordering, lezingen en presentaties

Erfgoed Zeeland organiseerde scholingsbijeenkomsten, studiedagen en cursussen die de kennis en deskundigheid van erfgoedvrijwilligers en erfgoedprofessionals hebben vergroot. Medewerkers verzorgden lezingen en presentaties die bijdroegen aan een breed draagvlak voor het erfgoed. Activiteiten op dit vlak kwamen tot stand op basis van inventarisatie van wensen en op basis van vraag. Medewerkers publiceerden in tijdschriften en boeken.

Voor een overzicht zie de bijlagen.

2.7 Projecten

Erfgoed Zeeland ondernam initiatieven en ontwikkelde projecten en activiteiten die bijdroegen aan de aantrekkelijkheid van Zeeland als woon- en werkomgeving en die bijdragen aan het benutten van het erfgoed. In voorkomende gevallen droeg Erfgoed Zeeland bij aan de uitvoering van die projecten. In 2019 is uitvoering gegeven aan 3 projecten of projectideeën.

COVRA

Op 13 april is door Erfgoed Zeeland samen met COVRA voor Zeeuwse Ankers het minisymposium 'Bewaren of weggooien?' georganiseerd. Het symposium is gehouden in het gebouw van COVRA. Er waren circa 60 deelnemers. Tijdens het symposium is een publicatie onder dezelfde naam gepresenteerd. Cornelius Holtorf, professor aan de UNESCO-leerstoel Heritage Futures aan de Linnaeus Universiteit in Kalmar (Zweden), trad op als keynote spreker. Medewerkers van Erfgoed Zeeland en medewerkers van andere bij het samenwerkingsverband van Zeeuwse Ankers aangesloten instellingen verzorgden bijdragen aan zowel het symposium als de publicatie. Een verslag is gepubliceerd op zeeuwseankers.nl.

De bijdrage van de keynote spreker Cornelius Holtorf is in november gedrukt en ingevoegd in de op 13 april gepresenteerde publicatie.

Digitaal platform

In 2019 zijn diverse gesprekken gevoerd over de haalbaarheid van een digitaal platform voor vrijwilligers naar voorbeeld van vergelijkbare platforms elders in Nederland. Een dergelijk platform kan een belangrijke rol spelen bij het werven, faciliteren, zoeken en vinden van erfgoedvrijwilligers en het overzichtelijk aanbieden van scholingsaanbod en activiteiten. De conclusie is dat er voor een dergelijk platform voorlopig geen draagvlak is.

Erfgoed Deal

Erfgoed Zeeland heeft veelvuldig overleg gevoerd met vertegenwoordigers van gemeenten, Provincie, waterschap en leden van PS over de mogelijkheden van een Zeeuwse Erfgoed Deal. De kansen die dat voor

Zeeland oplevert zijn genoemd in de brief van 30 april van Erfgoed Zeeland aan de informateur van het nieuwe College van GS. Statenleden zijn geïnformeerd in de bijeenkomst van de Commissie Economie van 10 mei. Er is een eerste conceptnotitie voor een Zeeuwse Erfgoed Deal opgesteld met bijbehorende begroting die ter bespreking is voorgelegd aan Provincie, gemeenten en waterschap Scheldestromen. Met de Provincie is op 28 november overleg gevoerd. Het voorlopige oordeel van de Provincie is dat dit concept nog te weinig concrete projecten bevat en te veel is gericht op de ondersteuning van gemeenten. Afgesproken is dat gezamenlijk (Provincie Erfgoed Zeeland, gemeenten en waterschap) vervolgoverleg zal worden gevoerd. Vanuit de Provincie is aangegeven dat in de meerjarenbegroting rekening is gehouden met een substantiële inbreng van de Provincie. De inzet is om in 2020 een aanvraag voor een Zeeuwse Erfgoed Deal te doen.

3. Prestatieveld Beleven

Beleefbaar Zeeland

De specifieke kwaliteiten van Zeeland laten zich het beste ervaren als ze worden beleefd. De provincie is ontstaan in een eeuwenlang samenspel van land en water. Het erfgoed biedt veel aanknopingspunten om die beleving tot stand te brengen, zeker als het wordt gepresenteerd in een brede landschappelijke en ruimtelijke context. Door in te zetten op beleving wordt de positie van Zeeland als provincie waar het goed wonen en recreëren is versterkt.

Erfgoed Zeeland droeg in 2019 bij aan het beleven van het Zeeuwse erfgoed door het in zijn volle rijkdom te positioneren en tegelijkertijd waar mogelijk te verbinden met natuur en landschap, recreatie en toerisme en met culturele activiteiten. We deden dat door het coördineren, ondersteunen en verder uitbouwen van Zeeuwse Ankers, door het organiseren van een Open Dag en andere activiteiten die het publieksbereik voor het erfgoed vergroten, door de positie van het erfgoed in het onderwijscurriculum te versterken, en door het ontwikkelen en uitvoeren van projecten die bijdroegen aan de beleving van het erfgoed.

3.1 Zeeuwse Ankers

Zeeuwse Ankers verbindt de inwoner en toerist met de verhalen van Zeeland. Ontdekking en beleving van het erfgoed en het landschap staan centraal. Zeeuwse Ankers vergroot de (fysieke) zichtbaarheid en de (digitale) toegankelijkheid van historische plekken.

Zeeuwse Ankers valt uiteen in drie onderdelen: het digitale platform www.zeeuwseankers.nl, de ankerplaatsen en het ankernetwerk.

Zeeuwse Ankers kent een bestuurlijk overleg en een kerngroep waarin afspraken worden gemaakt over werkresultaten en verdere ontwikkeling. Hierin zijn Provincie, Erfgoed Zeeland, ZB, ZM, ZA, HZL, SLZ en VVV Zeeland vertegenwoordigd. Met elkaar vormden ze het samenwerkingsverband van Zeeuwse Ankers. De Provincie vervult de rol van voorzitter en Erfgoed Zeeland die van coördinator en uitvoerder van een deel van de werkzaamheden.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd aan de hand van het werkplan 2019. Voor de jaren 2020 (2021-2024) is een ambitiedocument opgesteld.

Dit onderdeel sloot aan bij de actiepunten 1.a en 5 van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed). Prestatieafspraken 3.a.

Coördinatorschap

Het coördinatorschap behelsde voornamelijk het continu onderhouden van contacten en zoeken van nieuwe kansen voor samenwerking en activiteiten. Daarnaast zijn door Erfgoed Zeeland de diverse overleggen voorbereid en genotuleerd.

In 2019 is het Bestuurlijk Overleg 2 keer bijeen geweest (28 maart en 12 december). Onderwerpen van gesprek waren het werkplan 2019, verbetering van de digitale infrastructuur, de Zeeuwse erfgoedlijnen, de toetreding van waterschap Scheldestromen en het ambitiedocument voor Zeeuwse Ankers.

De Kerngroep is 5 keer bijeen geweest (22 januari, 19 maart, 21 mei, 17 september en 19 november). Er is vooral gesproken over het werkplan, de website, de ankerplaatsen, het ambitiedocument voor Zeeuwse Ankers en de werkverdeling in activiteiten.

Website zeeuwseankers.nl

Gedurende 2019 zijn diverse technische onvolkomenheden opgelost. Er is een activiteitenpagina met betrekking tot de Slag om de Schelde gemaakt.

In 2019 had de website 189.765 sessies en 151.448 gebruikers (via desktop 66.200, via smartphone 66.497 en via tablet 18.863).

Er zijn in totaal 148 twitterberichten en 104 facebookberichten verzonden. Via de mailbox van Zeeuwse Ankers zijn 53 mails beantwoord en/of doorgestuurd.

Op de website zijn in totaal 60 verhalen en 265 activiteiten geplaatst. Verder zijn er 7 video's geplaatst.

De digitale nieuwsbrief van Zeeuwse Ankers is 4 keer uitgekomen.

Activiteiten

Op 17 april organiseerde Erfgoed Zeeland samen met het Zeeuws Archief een verhalencafé in het Zeeuws Archief met als onderwerp 'Bewaren voor de eeuwigheid'. Er waren 4 deelnemers.

Op 18 juni organiseerde Erfgoed Zeeland, samen met het Oosterscheldemuseum, voor Zeeuwse Ankers een excursie naar het verdronken dorp Tolsende. Er waren 45 deelnemers.

Op 16 september organiseerde Erfgoed Zeeland, samen met het Oosterscheldemuseum, voor Zeeuwse Ankers een excursie naar het verdronken dorp Tolsende voor archeologiestudenten en professoren van de Otto-Friedrich-Universität Bamberg. Er waren 25 deelnemers.

Voor de televisieserie De Slag om de Schelde (Omroep Zeeland in samenwerking met Voor De Buis) zijn 7 scripts en 7 previews beoordeeld. De afleveringen zijn op zeeuwseankers.nl geplaatst..

Erfgoed Zeeland besteedde vanuit Zeeuwse Ankers aandacht aan de Zeeuwse (promotie van) activiteiten in het kader van de Nationale Museumweek (8-15 april), Wereldverteldag (20 maart), Open Monumentendag (14 en 15 september), de Maand van de Geschiedenis (oktober) en de Nationale Archeologiedagen (11-13 oktober) en de herdenking van 75 jaar bevrijding (31 augustus en najaar 2019).

Ankerplaatsen

Op 22 juni is de klapbank in Burgh geopend en op 23 september die in Anna Jacobapolder. Plaatsing van de klapbanken in Aardenburg en Middelburg is voorzien voor het 1ste kwartaal van 2020. Oplevering en verantwoording van het project geschieden vóór 1 april 2020, conform de voorwaarden van het Fonds Cultuurparticipatie en VSB fonds.

Ankernetwerk

Er zijn 4 nieuwe ankerschildjes geplaatst. Eind 2019 bestond het ankernetwerk uit 230 QR-codes (op aparte schildjes of geïntegreerd in informatiepanelen) verspreid over heel Zeeland.

Het toekomstig beheer van het ankernetwerk maakt deel uit van het ambitiedocument van Zeeuwse Ankers.

3.2 Open Dag

Tijdens de Open Dag van Erfgoed Zeeland wordt een breed publiek bij het werk van Erfgoed Zeeland en bij het erfgoed betrokken. Doel is het draagvlak voor Erfgoed Zeeland en het erfgoed te vergroten door bezoekers in en bij Het Schuitvlot informatie en beleving te bieden.

Prestatieafspraken 3.b.

De Open Dag is gehouden op 14 september (tijdens de Open Monumentendag).

Het programma omvatte rondleidingen door de bunker en het Zeeuws Archeologisch Depot, lezingen op het gebied van volkscultuur, (behoud van) monumenten en streektaal, allerlei kinderactiviteiten, een tijdelijk tentoonstelling op het gebied van archeologie mét recente gevonden aansprekende objecten (waaronder een bronzen beeld afkomstig van het in 1947 vergane schip Christiaan Huygens) en muziekoptredens van de band Wessel & Co. Ook brandweerwagen de Magirus (1931) was te bewonderen. De Open Dag trok circa 275 belangstellenden.

3.3 Open Monumentendag

In het 2de kwartaal is besloten geen activiteiten voor de Open Monumentendag te ontplooiën. Rekening was gehouden met werkzaamheden in samenwerking met en voor de gemeente Schouwen-Duiveland en het Erfgoedplatform Schouwen-Duiveland vanwege de landelijke opening op 12 september in Zierikzee. Hiervoor bleek uiteindelijk geen noodzaak. Erfgoed Zeeland participeerde wel in het magazine dat ter gelegenheid van de landelijke opening door het Erfgoedplatform Schouwen-Duiveland is uitgegeven.

3.4 Erfgoeddag in het Landschap

De Erfgoeddagen in het Landschap zijn een initiatief van Erfgoed Zeeland, HZL en SLZ. Centraal staat het beleven van erfgoed, natuur en landschap in hun onderlinge samenhang.

Prestatieafspraken 3.b.

Na overleg en afstemming met de samenwerkingspartners van Zeeuwse Ankers is besloten dit jaar geen Erfgoeddag in het Landschap te organiseren en de vrijkomende tijd te benutten om een nieuw concept te ontwikkelen. De eerste aanzetten daarvoor zijn in het vierde kwartaal van 2019 gedaan.

3.5 In 't Zeêuws

Onder de noemer 'In 't Zeêuws' richtte Erfgoed Zeeland zich in 2019 op culturele uitingen in de Zeeuwse streektaalen.

Evenement

Naar aanleiding van de wereldverteldag van 20 maart organiseerde Erfgoed Zeeland op 22 maart samen met lokale partners twee kleinschalige vertelevenementen 'In 't Zeeuws' in Sas van Gent (39 aanwezigen) en Zaamslag 25 aanwezigen).

Web- en smartphoneapplicatie Stemmen/Stimmen

Er is overleg gevoerd met de streektaalorganisaties die de taalapp Woordwies hebben ontwikkeld rond het Nedersaksisch. Ook is gekeken naar mogelijke financieringsbronnen. Dit heeft nog niet geleid tot concrete resultaten.

Dialectatlas

Via vraag- en antwoordformulieren is materiaal verzameld. Er zijn drie verhalen opgeleverd.

Sprookjesproject

Naar Fries voorbeeld zijn sprookjes van Grimm in het Zeeuws vertaald. De eerste 20 sprookjes zijn in eerste versie opgeleverd.

Publicatie

In 2019 verscheen bij uitgeverij Het Paard van Troje *Eêne, twee, drie, tellen met Leuntje en Merien*. Het boekje kwam tot stand in samenwerking met Erfgoed Zeeland.

3.6 Versterken erfgoed in het onderwijscurriculum

In 2019 is intensiever samengewerkt met Cultuurkwadraat om vraag gestuurd vanuit het onderwijs te komen tot (het leveren van een bijdrage aan) werkbare producten voor het onderwijs. Landelijk is sprake van een integrale curriculumherziening voor het primair en voortgezet onderwijs, waarbij wordt gewerkt aan actualisering van kerndoelen en eindtermen (www.curriculum.nu). Erfgoed Zeeland volgde die ontwikkelingen.

Dit onderdeel sloot aan bij actiepunten 1.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultureel erfgoed) en bij de actiepunten 2.a en 3.a van het *Uitvoeringsprogramma cultuur 2019* (Cultuureducatie). Prestatieafspraken 3.c.

Versterken erfgoed in het onderwijscurriculum

De samenwerking met Cultuurkwadraat is verder gestructureerd en geïntensiveerd. Er zijn afspraken gemaakt over de onderlinge taakverdeling.

In 2019 is vooral ingezet op het verkrijgen van draagvlak, brede samenwerking met verschillende partners en het realiseren van een subsidieaanvraag voor het project Reizen in de tijd - Zeeland, naar voorbeeld van het project Reizen in de tijd van Erfgoed Gelderland. Naast Cultuurkwadraat is in de voorbereiding samengewerkt met de vijf themamusea (Zeeuws museum, Zeeuws Maritiem MuZEEum, Watersnoodmuseum, Bevrijdingsmuseum Zeeland en Industrieel Museum Zeeland). De Provincie heeft voor dit project financiële steun toegezegd en het Fonds Cultuurparticipatie staat positief tegenover een aanvraag. Het projectplan is in het 4de kwartaal gereedgekomen. De aanvraag bij het Fonds Cultuurparticipatie wordt in het 1ste kwartaal van 2020 ingediend.

3.7 Projecten

Erfgoed Zeeland ondernam initiatieven en ontwikkelde projecten en activiteiten die bijdroegen aan de beleving van Zeeland voor inwoners en toeristen en die bijdroegen aan de beleving van het erfgoed. In voorkomende gevallen droeg Erfgoed Zeeland bij aan de uitvoering van die projecten. In 2019 is uitvoering gegeven aan 4 projecten of projectideeën.

Zwinstreek zonder grenzen

Het project 'Zwinstreek zonder grenzen' is officieel opgeleverd tijdens een inspiratieavond voor ruim 60 geïnteresseerden op 18 oktober in Museum Sincfala in Knokke-eist (B). Erfgoedorganisaties zijn in kaart gebracht en gestimuleerd om meer samen te gaan werken. Er is een GIS-applicatie ontwikkeld voor de smartphone waarmee lokale (amateur)historici informatie kunnen toevoegen aan data die al zijn verzameld over polders, dijken en verdedigingswerken en -linies in het projectgebied.

Zeeuwse erfgoedlijnen

Het project Zeeuwse erfgoedlijnen is op 26 september in het bijzijn van gedeputeerde Anita Pijpelink opgeleverd met de presentatie van een boekje, een uitklapbare folder en de gelijktijdige plaatsing op zeeuwseankers.nl. Er waren circa 65 belangstellenden. De uitkomsten van het project vormen de basis voor verdere programmatische samenwerking en productontwikkeling. Een eerste stap is gezet door VVV Groepsarrangementen, die voor iedere erfgoedlijn een arrangement (groepsdagtocht) op opstapinzeeland.nl hebben geplaatst.

Verhalencafé

In 2019 is gekeken naar de mogelijkheid van een Zeeuwse variant van het project Radio Brugwachter in Noord-Brabant. Navraag naar de gebruiksmogelijkheden van brugwachtershuisjes in Zeeland leerde dat deze binnen de veiligheidszone zijn gelegen en geen openbare bestemming kunnen vervullen. Daarmee verviel de mogelijkheid.

Erfgoed en jongeren

Met Jouw Zeeland is overlegd over de Zeeuwse erfgoedlijnen en de inzet daarvoor van social media. Dit heeft geleid tot uitbreiding van het netwerk met jongeren.

Er is actief bijgedragen aan de Past:Forward European Youth Conference in Eindhoven en Waalre op 9-11 september. De projectmedewerker Zeeuwse Ankers verzorgde een lezing over geallieerde bombardementen op Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog en de herdenkingscultuur in de jaren daarna, met als case study het bombardement op Breskens. Ook nam ze deel aan het redactieteam van de dagelijkse Talkshow en was ze één keer co-host. Op 20 november is de oogst van de conferentie door de organiserende denktank van young professionals gepresenteerd aan de Commissaris van de Koning in Brabant Wim van de Donk.

Bijlagen

Overzicht belangrijkste netwerkstructuren

Betreft vaste netwerkstructuren waarin medewerkers van Erfgoed Zeeland participeren.

Landelijk

- Applicatiewerkgroep ArcheoDepot
- Centraal Overleg Depots
- Convent van Gemeentelijke Archeologen
- Eigen Overleg Steunpunten
- Landelijk Contact van Museumconsulenten
- Landelijk Depotbeheerdersoverleg
- Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland
- Stichting Nederlandse Dialecten
- Vakberaad Provinciaal Archeologen
- Vakoverleg Erfgoededucatie
- Vereniging van Provinciale Monumentenwachten Nederland (MonumentenwachtNL)

Provinciaal

- AWN-Vereniging van vrijwilligers in de archeologie, Zeeland
- Boerderijstichting Zeeland
- Erfgoedvereniging Heemschut, commissie Zeeland
- Meldpunt Erfgoed Zeeland ¹
- Netwerk Erfgoed en Ruimte ²
- Netwerk Erfgoed en Publiek ²
- Platform Maritiem Erfgoed Zeeland
- Provinciaal Erfgoededucatie Platform
- Provinciaal Molenoverleg
- Provinciebreed Overleg Zeeuwse Archeologie
- Stichting De Zeeuwse Taele
- Stichting Oude Zeeuwse Kerken
- Stichting De Zeeuwse Streekdrachten
- Vereniging van Zeeuwse Musea
- Werkgroep Industrieel Erfgoed Zeeland
- Zeeuwse Dialectvereëniengieng
- Zeeuwse Ankers

¹ Onderdeel van het Netwerk Erfgoed en Ruimte

² Eind 2019 samengevoegd tot Netwerk Erfgoedorganisaties

Overzicht van de belangrijkste publieksactiviteiten en informatie- en netwerkbijeenkomsten met Erfgoed Zeeland als (mede)organisator

- 17 januari: presentatie nieuwe naam, website en huisstijl. Het Schuitvlot, Middelburg (110 aanwezigen)
- 14 februari: netwerkbijeenkomst 'Kerkenvisies' in samenwerking met RCE. Historische Kerk, Oost-Souburg (circa 50 deelnemers)
- 16 maart: Zeeuws Amateur Archeologen Dag. Het Schuitvlot, Middelburg (78 deelnemers)
- 22 maart: vertelnamiddag. MFC De Statie, Sas van Gent (39 belangstellenden)
- 22 maart: vertelavond. Het Podium, Zaamslag (25 belangstellenden)
- 1-5 april: inspiratiebijeenkomsten Zeeuwse erfgoedlijnen. Slot Oostende, Goes; Zeeuws Museum, Middelburg, Industrieel Museum Zeeland, Sas van Gent; Stadhuismuseum Zierikzee (in totaal circa 125 belangstellenden).

- 12 april: themabijeenkomst 'Betere bestemming voor de boerderij. Een visie op het agrarisch erfgoed in Zeeland'. Provinciehuis, Middelburg (50 belangstellenden)
- 13 april: minisymposium 'Bewaren of weggooien?'. COVRA-gebouw, Nieuwdorp (circa 60 deelnemers)
- 19 juni: informatiebijeenkomst Monumentenpaspoort voor MonumentenwachtNL, Het Schuitvlot, Middelburg (60 belangstellenden)
- 2 mei: netwerkbijeenkomst "Erfgoed en Omgevingswet II" in samenwerking met de RCE. Het Schuitvlot, Middelburg (circa 40 deelnemers)
- 14 september: Open Dag. Het Schuitvlot. Middelburg (275 belangstellenden)
- 26 september: contactdag Erfgoed en Ruimte. Nieuwe Kerk, Zierikzee (40 deelnemers)
- 21 oktober: voorlichtingsavond monumenteneigenaren in samenwerking met de gemeente Vlissingen en het Nationaal Restauratiefonds. Stadhuis, Vlissingen (circa 70 belangstellenden)
- 24 oktober: A&O-dag, 'Erfgoed beleefbaar maken'. Dorpskerk Colijnsplaat (24 deelnemers)
- 14 november: contactdag Erfgoed en Publiek, thema storytelling. De Grote Kerk, Veere (100 deelnemers)

Overzicht van door Erfgoed Zeeland georganiseerde trainingen, cursussen en activiteiten deskundigheidsbevordering

- 23 januari, 6 en 27 februari, 13 en 27 maart, 10 en 24 april: aardewerkavonden in samenwerking met de AWN. Het Schuitvlot, Middelburg (6 tot 10 deelnemers)
- 15 april: training Museaal denken en handelen. Museum Het Warenhuis, Axel (14 deelnemers)
- 11 juni: training Rondleiden. Zeeuws maritiem muZEEum, Vlissingen (14 deelnemers)
- 16 juni: wetenschappelijke excursie voor archeologiestudenten Universität Bonn: Van Kapelle naar Colijnsplaat, Gapinge, Serooskerke, Middelburg, Oost-Souburg en terug naar Kapelle. Een archeologische rondreis door Zeeland IJzertijd, Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen (15 deelnemers)
- 19 augustus: workshop Collectieregistratie Adlib. Het Schuitvlot, Middelburg (8 deelnemers)
- 16 september: wetenschappelijke excursie naar het verdrongen dorp Tolsende voor archeologiestudenten Otto-Friedrich-Universität Bamberg, in samenwerking met het Oosterscheldemuseum. Omgeving Yerseke (25 deelnemers)
- 26 september: informatiemiddag Axiell Collections Cloud. Het Schuitvlot, Middelburg (15 deelnemers)
- 28 oktober: workshop Fotograferen van Objecten. Het Schuitvlot, Middelburg (16 deelnemers)
- 5 en 26 november: cursus Wijzer met Erfgoededucatie, in samenwerking met Cultuurkwadraat Zeeuws maritiem muZEEum en Museum Scheldewerf, Vlissingen (15 deelnemers)
- 25 november: cursus Social media voor musea. Het Schuitvlot, Middelburg (20 deelnemers)
- 18 december: vuursteenworkshop, in samenwerking met Gunther Noens van de Universiteit Leuven. 's Landshuis, Hulst (10 deelnemers)

Overzicht van door Erfgoed Zeeland-medewerkers gehouden lezingen en presentaties

- 14 januari: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'De jacht op de bezoeker. Hoe behoud je de balans tussen inhoud en vermaak als gevolg van de druk van bezoekersaantallen', voor contactdag VZM. Museum Terra Maris (34 deelnemers).
- 15 januari: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'Zeeuwse erfgoedlijnen' kerngroep overleg UNESCO Global Geopark Schelde Delta i.o. Provinciehuis, Middelburg (8 deelnemers)
- 29 januari: lezing adviseur streektaalen 'Zeeuwse volkswijsheden'. Het Schuitvlot, Middelburg (21 belangstellenden)
- 19 februari: lezing adviseur volkscultuur 'De wereld in de Zeeuwse liedcultuur'. Het Schuitvlot, Middelburg (20 belangstellenden)
- 30 januari: presentaties adviseur volkscultuur 'Zeeuwse geschiedenis in tien luiken' en sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'Zeeuwse erfgoedlijnen', voor Jouw Zeeland. Abdij, Middelburg (12 belangstellenden)
- 20 februari: lezing directeur 'Erfgoed en Erfgoed Zeeland', voor Past Rotarians Walcheren. Bos en Duin, Oostkapelle (42 belangstellenden)

- 21 februari: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'Zeeuwse erfgoedlijnen', voor partnerberaad UNESCO Global Geopark Schelde Delta i.o. Volksabdij, Ossendrecht (27 belangstellenden)
- 12 maart: lezing adviseur volkscultuur 'Europese mode in de Zeeuwse streekdrachten'. Het Schuitvlot, Middelburg (20 toehoorders)
- 14 maart: presentaties adviseur Monumentenwacht 'Monumentenwacht Zeeland) en sectorhoofd Erfgoed en Ruimte 'Nieuwe subsidieregels' voor eigenaren rijksmonumenten Schouwen-Duiveland. Gemeentehuis, Zierikzee (circa 160 belangstellenden)
- 18 maart: lezing adviseur streektaalen 'Zeeuwse dialecten', voor Orde van den Prince. Het Bonte Hert, Hulst (25 belangstellenden)
- 22 maart: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Ruimte 'Toelichting vernieuwde subsidieregeling moleneigenaren' voor vereniging De Zeeuwse Molen. Heer Hendrikhuis 's-Heer Hendrikskinderen (27 belangstellenden).
- 26 maart: presentaties adviseur Monumentenwacht 'Monumentenwacht Zeelan) en sectorhoofd Erfgoed en Ruimte 'Nieuwe subsidieregels' voor eigenaren rijksmonumenten in Goes. Stadskantoor, Goes (50 belangstellenden)
- 9 april: lezing sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'Strategic Storylines: linking culture, heritage and tourism successfully', voor Unesco UNITWIN Conference Tourism & Heritage. Universiteit Leuven, Leuven (circa 100 belangstellenden)
- 12 april: presentatie adviseur cultuurhistorie en monumenten 'Betere bestemming voor de boerderij' voor themabijeenkomst 'Een visie op het agrarisch erfgoed in Zeeland'. Provinciehuis, Middelburg (50 belangstellenden)
- 13 april: lezing adviseur archeologie 'Speciaal bewaard. De rituele kuil van Grijskerke-Kievitshoekweg', voor minisymposium 'Bewaren of weggoaien?'. COVRA-gebouw, Nieuwdorp (60 deelnemers)
- 30 april: lezing adviseur streektaalen 'Transcriptieproject Zeeuws-Vlaanderen' voor medewerkersbijeenkomst Zeeuws-Vlaamse vrijwilligers. Het Trefpunt, Biervliet (12 belangstellenden)
- 10 mei: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Ruimte, mogelijkheden en wenselijkheid van een provinciale Erfgoed Deal. Provinciehuis, Middelburg (15 statenleden)
- 14 mei: lezing directeur 'Erfgoed en Erfgoed Zeeland', voor Past Rotarians Walcheren. De Stenge, Heinkenszand (51 belangstellenden)
- 17 mei: lezing adviseur streektaalen 'de Wase dialecten' voor symposium 'Zoogezegd', STeM, Sint-Niklaas (70 belangstellenden)
- 23 mei: lezing adviseur archeologie 'Zeeland in de Romeinse tijd' voor bijeenkomst Baarlandse Babbel. Dorpshuis De Cameronian, Baarland (27 toehoorders)
- 7 juni: presentatie depotbeheerder 'Nieuws uit Nijmegen, Amforen en ander aardewerk uit Oppidum, de canabae en Ulpia', voor 23ste Dag van het Romeinse Aardewerk. Radboud Universiteit Nijmegen, Nijmegen (90 belangstellenden)
- 17 juni: presentatie adviseur archeologie 'Deponeren is samenwerken', voor Centraal Overleg Depots. Erfgoed Leiden en Omstreken, Leiden (52 belangstellenden)
- 13 juni: lezing adviseur archeologie 'Verdronken Oud Rilland', voor gemeenteambtenaren Reimerswaal, archeologen en bodemkundigen. Buurthuis De Tobbe, Bath (20 belangstellenden).
- 18 juni: excursie adviseur archeologie naar verdronken land van Tolsende voor Zeeuwse Ankers. Yerseke en omgeving (34 deelnemers)
- 10 september: presentatie projectmedewerker Zeeuwse Ankers 'Friendly fire: geallieerde bombardementen op Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog en de herdenkingscultuur daaromtrent. Case study: Breskens 11-09-1944'. Klokgebouw (Strijp-S), Eindhoven (15 belangstellenden)
- 13 september: lezing adviseur volkscultuur 'Plekken van plezier' voor Culturele Raad Borsele. Landlust, Nieuwdorp, 31 deelnemers)
- 14 september: lezing adviseur volkscultuur 'Plekken van plezier' Open Dag Erfgoed Zeeland. Het Schuitvlot, Middelburg (15 toehoorders)
- 14 september: lezing adviseur streektaalen 'Woorden van plezier' Open Dag Erfgoed Zeeland. Het Schuitvlot, Middelburg (18 toehoorders)
- 14 september: twee lezingen adviseur archeologie 'Een plek van plezier: het huis van Cornelis Lampsins aan het Ganzengat in Vlissingen'. Open Dag Erfgoed Zeeland. Het Schuitvlot, Middelburg (in totaal 28 belangstellenden)

- 16 september: gastles teamleider Monumentenwacht 'Monumenten inspecteren' voor afdeling Bouwkunde Hogeschool Zeeland, Hogeschool, Vlissingen (18 leerlingen)
- 21 september: presentatie sectorhoofd Erfgoed en Publiek 'Belang van mobiel erfgoed' voor opening tentoonstelling 'van Burenhulp tot Veiligheidsregio'. Het oude Brandspuithuis, Serooskerke (circa 50 belangstellenden)
- 26 september: duo-presentatie sectorhoofd Erfgoed en Publiek en adviseur volkscultuur 'publicatie Zeeuwse Erfgoedlijnen'. Oostkerk, Middelburg (65 belangstellenden)
- 27 september: lezing adviseur streektaal 'Van pimpampoentje tot zwin. Het Belfort, Sluis (47 deelnemers)
- 27 september: presentatie en workshop door teamleider Monumentenwacht en sectorhoofd Bedrijfsvering en Ondersteuning 'het Duurzaam Monumentenpaspoort' voor bijeenkomst 'Erfgoed in het huidige en toekomstige klimaat'. Sint Joriskerk, Amersfoort (2 sessies met in totaal circa 100 deelnemers)
- 2 oktober: lezing depotbeheerder 'Amfoor Koudekerke (Romeinse tijd)', voor symposium 'Geschiedenis van de wijnhandel in Middelburg'. Stads Kantoor, Middelburg (12 deelnemers)
- 4 oktober: lezing adviseur cultuurhistorie en monumenten, 'het VER-project Betere Bestemming voor de Boerderij', voor Stolpenoogstfeest van de Boerderijstichting Noord-Holland. De Buitenwerkplaats, Starnmeer (90 belangstellenden)
- 5 oktober: lezing depotbeheerder 'het Zeeuws Archeologisch Depot' voor Archeologiemiddag. Belfort, Sluis (70 belangstellenden)
- 14 oktober: lezing adviseur streektaal. 'Zeeuwse volkswijsheden', voor Vrouwen van nu. Het Stropievat, Zaamslag (62 toehoorders)
- 16 oktober: lezing adviseur streektaal 'Zeeuwse volkswijsheden', voor vrijwilligers Zeeuwse Dialect Vereniging. Het Trefpunt, Biervliet (12 belangstellenden)
- 22 oktober: lezing adviseur streektaal 'Mooie en leuke woorden in de Zeeuwse streektaal'. Het Schuivlot, Middelburg (22 belangstellenden)
- 4 november: lezing depotbeheerder 'het ArcheoDepot' in samenwerking met het PDB Noord-Brabant. Erfgoed Delft, Archeologisch Depot Delft (40 belangstellenden)
- 8 november: lezing adviseur streektaal 'Het dialect van de grensdorpen Nieuw-Namen, De Klinge, Clinge en Meerdonk'. Feestzaal Sint Benedictus, Nieuw-Namen (50 belangstellenden)
- 21 november: Presentatie adviseur cultuurhistorie 'Erfgoed Zeeland en nieuwe subsidieregels voor eigenaren RM-panden' voor ledenvergadering Zeeuws Particulier Grondbezit. De Merelhoeve, Nieuw en St. Joosland (25 belangstellenden)
- 3 december: presentatie projectmedewerker Zeeuwse Ankers 'Erfgoed en jongeren', tijdens overleg Four Freedoms door het jaar heen. Provinciehuis, Middelburg (12 toehoorders)
- 3 december: lezing adviseur volkscultuur 'Alledaagse esthetiek'. Het Schuivlot, Middelburg (21 toehoorders)
- 10 december: lezing adviseur archeologie 'Archeologische vondsten uit 2019 binnen het gebied van het Oosterschelderegio Archeologisch Samenwerkingsverband (OAS)'. Amicitia, Kloetinge (65 belangstellenden)
- 17 december: lezing adviseur streektaal 'Positief en negatief in de Zeeuwse streektaal'. Het Schuivlot, Middelburg (21 toehoorders)
- 18 december: presentatie adviseur archeologie in door KZGW georganiseerd wetenschappelijk panel over archeologie en citizen science'. Stadhuis, Middelburg (60 deelnemers)

Overzicht van groepsbezoeken, rondleidingen, facilitering van onderzoekers en educatieve activiteiten Zeeuws Archeologisch Depot

- 19 februari: bezoek groep 6 van de Herman Faukeliusschool, Middelburg. (29 leerlingen, 4 docenten)
- 15 april: rondleiding brugklas SG Nehalennia, Middelburg (10 leerlingen, 2 docenten)
- 23 april: bezoek en rondleiding erfgoedinstelling RAAKVLAK, Brugge (5 personen)
- 21 mei: rondleiding CSW Walcheren, Middelburg (20 leerlingen, 2 docenten)
- 21 mei: rondleiding deelnemers lezingenreeks Zeeuwse dialecten van Erfgoed Zeeland (20 deelnemers)
- 21 mei: rondleiding en workshop archeologie Archipel scholengemeenschap (25 docenten)

- 21 juni: gastles adviseur archeologie 'Archeologie in de klas'. Basisschool 'Het Vogelnest', Hengstdijk (35 leerlingen)
- 4 juli: rondleiding groep 6 van Archipelschool 'Het Talent', Middelburg (20 leerlingen)
- 16 juli: begeleiding onderzoek naar lakenloodjes door een onderzoeker het Rijksmuseum van Oudheden (1 persoon).
- 23 juli: gastles adviseur archeologie 'Archeologie in de klas' voor de Zomerschool, Pablo Picassoplein 123 te Vlissingen (21 leerlingen)
- 23 juli: 'Archeoloog in de klas', Basisschool Het Vlot. Vlissingen (23 leerlingen)
- 29 juli: facilitering filmcrew voor documentaire over het KZGW (3 personen)
- 2 augustus: rondleiding vrijwilligers van de AWN afdeling Den Haag (10 personen)
- 20 en 25 september: facilitering 3d scannen van objecten uit de Genootschapscollectie voor onderzoek van het KZGW en de UCR (10 personen)
- 23 september: 'Archeoloog in de klas', Mgr. Heyligersschool. Kwadendamme (21 leerlingen)
- 11 oktober: 'Archeoloog in de klas'. Juliana van Stolbergsschool, Sint Maartensdijk (45 kinderen)
- 11 oktober: 'Archeoloog in de klas'. OBS de Rieburch. Sint Maartensdijk (45 kinderen)
- 10 oktober: archeologieles in Gemeentelijk Archeologisch Museum Aardenburg. Onderdeel van samen met Cultuureducatie Zeeuws-Vlaanderen georganiseerde Masterclass archeologie (13 leerlingen)
- 24 oktober: facilitering onderzoek naar de leervondsten uit de Bierkaai in Hulst (2 personen)
- 30 oktober: les 'Het veld in'. Omgeving Aardenburg, onderdeel van samen met Cultuureducatie Zeeuws-Vlaanderen georganiseerde Masterclass archeologie (13 leerlingen)
- 31 oktober: 'Archeoloog in de klas'. De Vliete. Wissenkerke (16 leerlingen)
- 6 november: rondleiding met aansluitend bezoek aan Zeeuws Museum, onderdeel van samen met Cultuureducatie Zeeuws-Vlaanderen georganiseerde Masterclass archeologie (13 leerlingen)
- 14 november: 'Archeoloog in de klas'. De Lonneboot. Nieuw- en St. Joosland (14 leerlingen)
- 20 november: 'Archeoloog in de klas'. Jhr. W. Versluijsschool. Aagtekerke (32 leerlingen)
- 21 november: rondleiding 2 groepen van De Lispeltuut. Oostkapelle (48 leerlingen en begeleiders)
- 28 november: 'Archeoloog in de klas'. Basisschool Het Talent. Middelburg (32 leerlingen)
- 2 en 3 december: 'Archeoloog in de klas'. Mytyschool de Sprienke. Goes (56 leerlingen)
- 10 december: 'Archeoloog in de klas'. Eben Haezerschool. Tholen (25 leerlingen)
- 11 december: 'Archeoloog in de klas'. Boazschool. Meliskerke (19 leerlingen)

Overzicht van door Erfgoed Zeeland-medewerkers geschreven publicaties

- Berg, J van den: 'Amforen'. In: *Van Oppidum Batavovorum naar een 19e-eeuwse schietbaan*, Nijmegen (Nijmegen-briefrapport, Archeologische Berichten 81 (2019) pp 93-97
- Berg, J van den: 'Amforen', In: *Een blik in de canabae. Een opgraving aan de Kopseweg (tussen 2-7) te Nijmegen*, Nijmegen (Nijmegen-briefrapport, Archeologische Berichten 291 (2019), 68-72
- Berg, J.J.H. van den en D. Pauwels: 'Een Romeinse kelder met tongewelf te Lauw (gem. Tongeren, prov. Limburg)'. In: *Signa. Tijdschrift uitgegeven door het Comité voor de verspreiding van het onderzoek in de Gallo-Romeinse archeologie* 8 (2019), pp 113-120
- Berg, J.J.H. van den: review van 'José Remesal Rodríguez (editor), Colonia Ulpia Traiana (Xanten) y el Mediterráneo. El Comercio de Alimentos' (Collectió Instrumenta, volume 63)'. In: *Bonner Jahrbücher* 218 (2019), pp 423-427
- Berg, J.J.H. van den: 'Koudekerke-Meinersweg revisited: de voorlopige resultaten op basis van enkele bijzondere vondsten'. In: *Zuidwesterheem* 100 (2019), pp 16-23
- Dekker, Jeanine: 'Zeeland en de Gouden Eeuw'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (maart 2019), pp 4-7
- Dekker, Jeanine: 'Heerlijke rechten als immaterieel erfgoed'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (juni 2019), pp 14-16
- Dekker, Jeanine: 'Trots op de strao, fotoboek over Schouwse traditie' In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (juni 2019), pp 17
- Dekker, Jeanine, Marc Kocken en Jan Kuipers: 'Zeeuwse erfgoedlijnen'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (september 2019), pp 9-11

- Dekker, Jeanine en Romy van Voren: 'De haven van Breskens in verandering'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (december 2019), pp 4-7
- Dekker, Jeanine (red.): *Bewaren of weggooien?*. Middelburg, Zeeuwse Ankers/Erfgoed Zeeland, 2019
- Dekker, Jeanine (red.): *De Zeeuwse erfgoedlijnen*, Middelburg, Zeeuwse Ankers/Erfgoed Zeeland, 2019
- Dekker, Jeanine en Jan Kuipers: 'De Zeeuwse erfgoedlijnen'. In: *Zeeuwse erfgoedlijnen*, Middelburg Erfgoed Zeeland/Zeeuwse Ankers, 2019. pp 15-69
- Dhaeze, W., & R. van Dierendonck 2019: Een schakel in de 2de- en 3de- eeuwse kustverdediging: het castellum te Aardenburg, in: B. Hillewaert & M. Ryckaert (red.), *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 53-54.
- Diependaele, S., H. van Haaster & R.M. van Dierendonck 2019: Romeinse verrassingen uit Oostburg, *Zeeuws Erfgoed* 2019-1, 15.
- Diependaele, S., H. van Haaster & R.M. van Dierendonck 2019: Van perzik en wolf. Fauna en flora in en rond de ringwalburg van Oostburg, *Zeeuws Erfgoed* 2019-2, 8-9.
- Dierendonck, R. van, 2019: Speciaal bewaard: de rituele kuil van Grijskerke-Kievitshoekweg, in: J. Dekker (red.), *Bewaren of weggooien*, Middelburg, 19-20
- Dierendonck, R.M. van, M. van de Glind en J. Jongepier: *Verdronken Cultuurlandschap. Rilland-Dumoulinweg, gemeente Reimerswaal. Inventariserend Veldonderzoek - Overig: orthofotografie, verkennend booronderzoek en oppervlaktekartering*, Middelburg, Erfgoed Zeeland, 2019
- Glind, M. van de & J. Jongepier, 2019: *Colijnsplaat, Noordlangeweg 42 Gemeente Noord-Beveland. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen*, Middelburg, Erfgoed Zeeland 2019
- Dintel, M. van: *Betere bestemming voor de boerderij. Agrarisch Erfgoed 2.0*. Middelburg, Erfgoed Zeeland, 2019
- Dintel, Marinus van: 'Pracht en praal op Tholen'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (maart 2019), pp 20-22
- Dintel, Marinus van: 'Scheepswerf Moed en Trouw in miniatuur'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (juni 2019), pp 22-24
- Dintel, Marinus van: 'Guiliam Bertholf, 'reizende apostel' van de piëtistische geest'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (september 2019), pp 4-7
- Dintel, Marinus van: 'Guiliam Bertholf, 'Huizen op vlucht'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (december 2019), pp 12-14
- Kocken, Marc: 'Bewaren of weggooien?'. In: *Bewaren of weggooien?* Middelburg, Zeeuwse Ankers/Erfgoed Zeeland, 2019, pp 5-8
- Koren D.H.P., K-J.R. Kerckhaert: "Cultuurhistorische waarden in gevaar door 'verkeerde' registerinschrijving'. In: *Zeeuws Erfgoed* (december 2019), pp 20-23
- Tier, Veronique De en Elsa van Hermon: *Eën twee drieë. Tellen met Leuntje en Merien*. Goes, Paard van Troje, 2019
- Tier, Veronique De, Anne-Sophie Ghyselen en Ton van de Wijngaard (red.): *De wondere wereld van de streektaalgrenzen*, Stichting Nederlandse Dialecten 2019
- Tier, Veronique De: 'De familienaam Willeboordse'. In: *Nehalennia* (juni 2019), p 20
- Tier; Veronique De; Jeanine Dekker: 'Van jikkemienen en draoiommen. Dialectnamen voor de Zeeuwse bolus'. In: *Nehalennia*, (september 2019), pp. 25-26
- Tier, Veronique De: 'De ragebol in de Zeeuwse dialecten' in *Nehalennia* (december 2019), pp 12-13
- Tier, Veronique De: 'adoptiewoorden affeseren en stutemaaltje' in *Nehalennia* (december 2019) pp 24-25
- Tier, Veronique De: 'Tellen in het Zeeuws'. In *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (juni 2019), pp 10-12
- Tier, Veronique De; W. Heeringa; H. Van de Velde: 'Spreken West-Zeeuws-Vlaamse scholieren nog dialect?'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (september 2019), pp 24-25
- Tier, Veronique De: 'Tellen in het Zeeuws'. In: *Reünistenblad Zwincollege* (juni 2019), p 15
- Tier, Veronique De; H. Van de Velde; W. Heeringa (2019): 'Gebruik van dialect op sociale media door West-Zeeuws-Vlaamse scholieren'. In: *Reünistenblad Zwincollege* (december 2019), pp 18-20
- Wit, J. de: 'Bevrijdingsmuseum vernieuwd'. In: *Zeeuws Erfgoed. Blad voor erfgoedliefhebbers* (december 2019), pp 8-10

Voor de rubriek *Uit de Zeeuwse Klei* in de PZC is 1 bijdrage aangeleverd. Dit was de laatste bijdrage. De rubriek is beëindigd.

- Jan Kuipers, 'Uit de Zeeuwse klei. Hercules in Westkapelle' (13 februari 2019)

Overzicht bruiklenen van archeologische objecten voor tijdelijke tentoonstellingen

- Tot en met 30-4-2019: archeologische objecten voor tentoonstelling 'Keukenstukken' in Stadhuismuseum, Zierikzee
- 21-1-2019 t/m 1-4-2019: diverse bodemvondsten voor tentoonstelling opgraving/kartering van Erfgoed Zeeland te Colijnsplaat-Noordlangeweg in gemeentehuis Noord-Beveland, Wissenkerke
- 6-04-2019 t/m 20-10-2019: diverse bodemvondsten vergelijkbaar met voorwerpen op het schilderij De strijd tussen Carnaval en Vasten (1559) van Pieter Bruegel de oude voor tentoonstelling 'De wereld van Bruegel' in Openluchtmuseum Bokrijk, Genk
- 13-5-2019 t/m 27-5-2020: archeologische bodemvondsten uit de vroege Middeleeuwen van het strand van Domburg/Oostkapelle uit de collectie van het KZGW voor tentoonstelling 'Vikingen op Walcheren? vondsten, verhalen, feiten en fabels' in museum Terra Maris, Oostkapelle
- 15-5-2019 t/m 15-5-2020: diverse bodemvondsten uit de voormalige Mariakerk van Aardenburg voor tentoonstelling 'Vondsten uit de voormalige Mariakerk van Aardenburg' in de Heilige Maria Hemelvaartkerk, Aardenburg
- 10-10-2019 t/m 12-10-2019 bodemvondsten uit Kasteel St. Maartensdijk voor tentoonstelling 'Slot St. Maartensdijk' in dorpscentrum Haestinghe, Sint Maartensdijk
- 23-10-2019 t/m 30-11-2019: diverse vuursteenvondsten voor tentoonstelling 'Steentijd' in Openbare Bibliotheek, Koewacht
- 2-11-2019: diverse bodemvondsten voor tentoonstelling 'Vriend en vijand. 400 jaar Zeeland' tijdens de Open Dag in Zeeuws Archief, Middelburg
- 25-9-2019 t/m 13-12-2019: klewang uit Nederlands Oost-Indië gevonden bij recente opgraving in Goes voor de tentoonstelling '75 jaar bevrijding' in het stadskantoor gemeente Goes, Goes
- 14-12-2019 t/m 3-5-2020: diverse bodemvondsten afkomstig uit de beerput onder Huis de Struys in Veere en het schilderij van Piet Rijken waarop enkele van deze vondsten staan afgebeeld voor de tentoonstelling 'Beerputvondsten In den Struys' in Museum Veere, Veere
- 19-12-2019 t/m 31-12-2020: diverse bodemvondsten, waaronder een hakblok van een walviswervel en baleinen, voor de tentoonstelling 'De Walvis van Wijngaarden' in Museum Veere, Veere

Verslag raad van toezicht 2019

Inleiding

In het verslag van de raad van toezicht (hierna raad) is beschreven hoe en in welke samenstelling de raad in 2019 zijn toezichthoudende taken heeft uitgevoerd.

Algemeen

De raad is belast met het toezicht op de algemene gang van zaken van de organisatie en op het beleid en het functioneren van de directeur. De raad is de formele werkgever van de directeur en fungeert daarnaast als klankbord en sparringpartner.

De raad volgt voor zijn functioneren de Governance Code Cultuur.

Samenstelling

De (gewenste) samenstelling van de raad en van de binnen de raad aanwezige competenties zijn vastgelegd in de statuten en in een profielschets. De profielschets is in oktober herijkt met het oog op de werving en selectie van nieuwe leden van de raad.

Leden van de raad worden benoemd door het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Zeeland, gehoord de raad. Elk jaar stelt een deel van de leden zijn zetel ter beschikking volgens een door de raad vastgesteld rooster van aftreden. Leden van de raad hebben zitting gedurende een periode van vier jaar en zijn eenmaal opnieuw benoembaar.

De raad bestond op 31 december 2019 uit vijf leden.

- De heer mr. drs. G.W. van der Brugge, voorzitter (tot 1 april)
- De heer H.G.L. Verheuvell AA, vicevoorzitter
- Mevrouw dr. F. Petiet
- Mevrouw mr. drs. B.W.M. Hendrikse-Troost
- De heer drs. A. Schenk, voorzitter (vanaf 1 april)
- De heer drs. M.J. van Dijke MPM QC

De heer Van der Brugge is per 1 april afgetreden. Hij was statutair niet benoembaar voor een nieuwe periode. De raad heeft op 22 maart 2019 afscheid van hem genomen tijdens een informeel samenzijn in Slot Oostende in Goes.

In het najaar is gestart met de werving en selectie van twee nieuwe leden van de raad. Per 1 april 2020 ontstaan twee vacatures. De heer Verheuvell is statutair niet benoembaar voor een nieuwe periode en mevrouw Hendrikse-Troost treedt af op eigen verzoek.

Vergoeding

Leden van de raad hebben recht op een redelijke vergoeding van onkosten en ontvangen als zodanig geen beloning onder welke benaming dan ook. De raad heeft in 2015 een vergoedingsregeling vastgesteld. De vergoedingen zijn als volgt.

Voorzitter	€ 2.000
Vicevoorzitter	€ 1.100
Leden	€ 750

Werkwijze en werkzaamheden

De raad kwam vijfmaal in reguliere vergadering bijeen: op 22 januari, 12 maart, 14 mei, 3 september en 22 oktober. De vergaderingen zijn gehouden in Het Schuitvlot in Middelburg, met uitzondering van de vergadering van 3 september die in Meestof De Nijverheid in Kapelle is gehouden..

De voorzitter heeft regelmatig overleg gevoerd met de directeur. Hierin zijn naast de lopende zaken ook de agendaonderwerpen van de raad besproken.

De raad heeft in de persoon van de voorzitter en de heer Schenk op 12 maart overleg gevoerd met de Personeelsvertegenwoordiging. Hierin is de algemene gang van zaken en met name ook de verandering van naam, huisstijl en website van de organisatie besproken.

Door de raad zijn in 2019 besproken en formeel goedgekeurd of vastgesteld:

- Benoeming van de heer Schenk als voorzitter (per 1 april)
- Jaarstukken en jaarrekening 2018 (in aanwezigheid van externe accountant)
- Prestatieaanbod 2020 (inclusief begroting)
- Meerjarenbegroting 2020-2024
- Werving en selectie leden raad van toezicht
- Vergaderschema 2020

Daarnaast kwamen aan de orde:

- De algemene gang van zaken
- De managementrapportages
- Het Bestuurlijk Overleg Erfgoed Zeeland-Gedeputeerde Staten
- De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
- De nieuwe governance code cultuur
- De frauderisico-analyse
- De indexering van de Integrale Kosten Subsidie
- Het beleid 2021-2024 (nieuwe provinciale cultuurbeleidsperiode)
- Het Statenvoorstel vrijwilligersorganisaties
- De werving en selectie van nieuwe leden van de raad van toezicht

In de maartvergadering verzorgde adviseur archeologie Karel-Jan Kerckhaert een presentatie over archeologie en het Oosterschelderegio Archeologisch Samenwerkingsverband.

De septembervergadering is gecombineerd met een brainstormsessie over het nieuwe beleidskader voor de periode 2021-2024. Deze vergadering is gehouden in Meestooft De Nijverheid in Kapelle. (rijksmonument dat is herbestemd tot woning en werkruimte). De eigenaresse van de Meestooft verzorgde een presentatie. De brainstorm is gevoerd aan de hand van 5 thema's: personeel, netwerkstructuren, communicatie, samenwerkingsverbanden en financiën. Introducties op deze thema's waren van tevoren toegezonden. De uitkomsten zijn benut als input voor het nieuwe beleidskader.

Op 9 april heeft de raad zichzelf geëvalueerd aan de hand van vragenlijsten. Twee leden van de raad hebben dit voorbereid. Bij de zelfevaluatie was ook de directeur betrokken. Over de uitkomsten is gezamenlijk gediscussieerd. Aansluitend is een zeiltocht gemaakt over de Oosterschelde.

De voorzitter en/of de vicevoorzitter namen deel aan het Bestuurlijk Overleg van de directeur met de gedeputeerde voor cultuur. Dit overleg is twee keer gehouden, op 27 juni en 28 oktober. In het eerste overleg is kennis gemaakt met de nieuwe gedeputeerde voor cultuur mevrouw drs. A. Pijpelink. In de overleggen is naast de ontwikkeling in beleid en werk van Erfgoed Zeeland gesproken over de indexering van de Integrale Kosten Subsidie (en daarmee samenhangend de compensatie van de CAO-maatregelen), het provinciaal cultuurbeleid voor de periode 2021-2024 en de certificering van Erfgoed Zeeland (in breder verband de archeologische taken van Erfgoed Zeeland).

De voorzitter en de vicevoorzitter hadden op 7 maart een jaargesprek met de directeur. Er is teruggekeken en vooruitgeblikt. De raad waardeert de huidige samenwerking met de directeur en er is wederzijds het vertrouwen dat, in de nieuwe samenstelling van de raad, de samenwerking goed blijft. De raad heeft veel waardering voor de wijze waarop de directeur leiding heeft gegeven aan de organisatie waardoor de behaalde resultaten zijn bereikt.

Leden van de raad waren aanwezig bij diverse activiteiten van Erfgoed Zeeland

Samenvattend is de raad van mening dat Erfgoed Zeeland financieel zowel als inhoudelijk goed heeft gepresteerd.

Het financiële resultaat over 2019 is sterk gunstiger uitgevallen dan begroot. Dit is te danken aan hogere eigen inkomsten, de hogere compensatie van de Integrale Kosten Subsidie (IKS) en een extra subsidie ter compensatie van CAO-maatregelen. Kritisch blijft de balans tussen de inkomsten uit subsidie (IKS) en de eigen inkomsten (betaalde dienstverlening). Eigen inkomsten zijn nog steeds nodig om IKS-gerelateerde werkzaamheden uit te voeren en dat is onwenselijk.

De raad constateert tot slot dat er door directeur, medewerkers en vrijwilligers in 2019 met hart en ziel en met veel inzet werkzaamheden zijn verricht die concreet hebben bijgedragen aan het beschermen, benutten en beleven van het cultureel erfgoed in Zeeland. Met de nieuwe naam, huisstijl en website is een frisse, nieuwe koers ingezet. Die koers is goed zichtbaar gemaakt in de op 17 januari gepresenteerde brochure *Erfgoed Zeeland. Beschermen, benutten, beleven*.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2019 na resultaatbestemming

ACTIVA

OMSCHRIJVING	31 december 2019		31 december 2018	
<u>1. VASTE ACTIVA</u>				
Immateriële vaste activa	19.926		30.696	
Materiële vaste activa	203.882		243.738	
		223.808		274.434
<u>2. VOORRADEN</u>				
Voorraad verkoopartikelen	9.570		10.135	
		9.570		10.135
<u>3. VORDERINGEN OP KORTE TERMIJN</u>				
Debiteuren	283.485		176.838	
Overige vorderingen en overlopende activa	70.011		39.980	
		353.496		216.818
<u>4. LIQUIDE MIDDELEN</u>				
Kas	69		180	
Bank	691.980		676.346	
		692.049		676.525
		1.278.924		1.177.912

PASSIVA

OMSCHRIJVING	31 december 2019		31 december 2018	
<u>5. EIGEN VERMOGEN</u>				
Algemene reserve	379.423		387.437	
		379.423		387.437
<u>6. VOORZIENINGEN</u>	167.669		176.219	
		167.669		176.219
<u>7. SCHULDEN OP KORTE TERMIJN</u>				
Crediteuren	181.531		55.434	
Lopende projecten	39.535		30.287	
Belastingen en premies sociale verzekering	190.742		253.716	
Overige schulden en overlopende passiva	320.024		274.820	
		731.832		614.257
		1.278.924		1.177.912

Staat van baten en lasten over 2019

	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Baten			
Subsidies en bijdragen	2.336.727	2.375.227	2.215.731
Baten lopende projecten	112.377		37.334
Overige baten	647.041	598.842	574.179
Som der baten	3.096.144	2.974.069	2.827.244
Lasten			
Personeelskosten	2.131.415	2.106.192	2.135.538
Huisvestingskosten	477.437	484.403	474.926
Algemene- en bureaunkosten	240.925	185.560	189.117
Bestuurs- en organisatiekosten	25.646	28.063	25.310
Autokosten	18.197	18.300	17.649
Afschrijvingskosten	56.533	60.643	51.457
Activiteitenkosten	43.465	45.650	45.149
Specifieke kosten	32.989	38.500	11.139
Lasten lopende projecten	76.529		37.334
Overige kosten	1.032	1.000	-186
Som der lasten	3.104.168	2.968.314	2.987.431
Exploitatieresultaat	-8.024	5.755	-160.187
Financiële baten en lasten	10	200	10
Exploitatieresultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-8.014	5.955	-160.177
Resultaatbestemming			
Het resultaat is als volgt verdeeld:			
Onttrekking algemene reserve			8.014

Kasstroomoverzicht

	2019	2018
Resultaat	-8.014	-160.177
Aanpassing voor		
Afschrijving op vaste activa	56.533	51.457
Mutaties voorzieningen	<u>-8.550</u>	<u>136.786</u>
	47.983	188.243
Veranderingen in werkkapitaal		
Vorraden	565	-133
Vorderingen	-136.678	-116.482
Lopende projecten	9.248	23.916
Kortlopende schulden	<u>108.327</u>	<u>108.088</u>
	-18.539	15.389
Kasstroom uit operationele activiteiten	21.430	43.454
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in vaste activa	-5.907	42.286
Netto kasstroom	<u>15.523</u>	<u>1.168</u>
Mutatie geldmiddelen		
Geldmiddelen per 1 januari	676.525	675.357
Mutatie geldmiddelen	<u>15.523</u>	<u>1.168</u>
Geldmiddelen per 31 december	692.049	676.525

Algemene toelichting

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winstoogmerk.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het betreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Alle bedragen zijn vermeld in euro's.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

(Im)materiële vaste activa

De (im)materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Voorraden

De voorraad materialen wordt gewaardeerd tegen 90% van de verkrijgingsprijs (in verband met breukcorrectie). De voorraad boeken wordt gewaardeerd tegen 100% van de verkrijgingsprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

Kortlopende schulden

Schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde.

Voorzieningen

De voorziening jubileumuitkeringen wordt gewaardeerd tegen de contante waarde van de toekomstige vergoedingen in het kader van jubileum, waarbij rekening wordt gehouden met het verwachte toekomstige verloop van werknemers en verwachte loonstijgingen.

De voorziening langdurig zieken is opgenomen voor toekomstige loonkosten van medewerkers die ultimo het verslagjaar langdurig ziek zijn en waarvan geen uitzicht is op spoedig herstel. De doorbetalingsverplichting is 100% in het eerste jaar en 70% in het tweede jaar.

De voorziening Persoonlijk Ontwikkelbudget is opgenomen voor toekomstige opleidingskosten van medewerkers die conform de cao Provincies per ultimo het verslagjaar recht hebben op een Persoonlijk Ontwikkelbudget. De voorziening wordt verminderd met in het verslagjaar gemaakte kosten.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Opbrengsten

Opbrengsten van diensten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de diensten zijn verricht.

Subsidies

Subsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen / waarin de opbrengsten zijn gederfd / waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Overige bedrijfskosten

De kosten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten worden aan het verslagjaar toegerekend op basis van werkelijke ontvangsten en uitgaven, rekening houdend met transitoria.

Pensioenen

De voor het personeel geldende pensioenregelingen worden gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder. De verschuldigde premie wordt als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Als de reeds betaalde premiebedragen de verschuldigde premie overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als overlopend actief voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. Indien er, naast de verplichting voor periodieke pensioenpremies, een verplichting bestaat voor per balansdatum opgebouwde pensioenrechten (backserviceverplichtingen), wordt de verplichting in de balans opgenomen tegen de contante waarde. Ultimo 2019 (en 2018) waren er voor de stichting geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie.

De dekkingsgraad bij het pensioenfonds (ABP) bedroeg ultimo 2019 95,4%.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Toelichting op de balans per 31 december 2019

1A. IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De volgende categorieën worden onderscheiden.

<u>Categorie</u>	<u>Afschrijvingstermijn</u>
Software	5 jaar

Software (5 jaar)

	<u>31 december</u> <u>2019</u>	<u>31 december</u> <u>2018</u>
Aanschafwaarde per 1 januari	53.853	31.083
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-23.157</u>	<u>-16.940</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>30.696</u>	<u>14.143</u>
Investerings boekjaar	-	22.770
Afschrijving boekjaar	<u>-10.770</u>	<u>-6.217</u>
Saldo	<u>-10.770</u>	<u>-6.217</u>
Aanschafwaarde per 31 december	53.853	53.853
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-33.927</u>	<u>-23.157</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>19.926</u>	<u>30.696</u>
Totaal immateriële vaste activa	<u>19.926</u>	<u>30.696</u>

1B. MATERIËLE VASTE ACTIVA

De volgende categorieën worden onderscheiden.

<u>Categorie</u>	<u>Afschrijvingstermijn</u>
Hardware	3 jaar
Overige inventaris	5 jaar
Voertuigen	8 jaar
Meubilair	10 jaar
Overige inventaris	20 jaar

Hardware (3 jaar)

Aanschafwaarde per 1 januari	130.107	111.813
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-115.859</u>	<u>-110.771</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>14.248</u>	<u>1.043</u>
Investerings boekjaar	-	18.924
Afschrijving boekjaar / correcties	<u>-6.456</u>	<u>-5.088</u>
Saldo	<u>-6.456</u>	<u>-13.206</u>
Aanschafwaarde per 31 december	130.107	130.107
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-122.315</u>	<u>-115.859</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>7.792</u>	<u>14.248</u>

Overige inventaris (5 jaar)

Aanschafwaarde per 1 januari	107.232	107.232
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-100.731</u>	<u>-96.967</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>6.501</u>	<u>10.266</u>
Investerings boekjaar	559	-
Afschrijving boekjaar / correcties	<u>-2.972</u>	<u>-3.764</u>
Saldo	<u>-2.413</u>	<u>-3.764</u>
Aanschafwaarde per 31 december	107.791	107.232
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-103.703</u>	<u>-100.731</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>4.088</u>	<u>6.501</u>

Voertuigen (8 jaar)

Aanschafwaarde per 1 januari	150.951	150.951
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-117.622</u>	<u>-103.495</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>33.329</u>	<u>47.456</u>
Investerings boekjaar	-	-
Afschrijving boekjaar / correcties	<u>-14.128</u>	<u>-14.127</u>
Saldo	<u>-14.128</u>	<u>-14.127</u>
Aanschafwaarde per 31 december	150.951	150.951
Cumulatieve afschrijvingen	-131.750	-117.622

Boekwaarde per 31 december	<u>19.201</u>	<u>33.329</u>
Meubilair (10 jaar)		
Aanschafwaarde per 1 januari	102.042	100.820
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-72.526</u>	<u>-63.255</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>29.516</u>	<u>37.565</u>
Investerings boekjaar	5.349	1.222
Afschrijving boekjaar / correcties	<u>-9.219</u>	<u>-9.271</u>
Saldo	<u>-3.870</u>	<u>-8.049</u>
Aanschafwaarde per 31 december	107.391	102.042
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-81.745</u>	<u>-72.526</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>25.646</u>	<u>29.516</u>
Overige inventaris (20 jaar)		
Aanschafwaarde per 1 januari	263.963	263.963
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-103.819</u>	<u>-90.831</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>160.144</u>	<u>173.132</u>
Investerings boekjaar	-	-
Afschrijving boekjaar / correcties	<u>-12.989</u>	<u>-12.988</u>
Saldo	<u>-12.989</u>	<u>-12.988</u>
Aanschafwaarde per 31 december	263.963	263.963
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-116.808</u>	<u>-103.819</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>147.155</u>	<u>160.144</u>
Totaal materiële vaste activa	<u>203.882</u>	<u>243.738</u>

2. VOORRADEN

Voorraad materialen

De voorraad materialen ten behoeve van inspecties is opgenomen tegen 90% van de inkoopprijs. Tevens is vanaf 2009 een voorraad boeken aangelegd. Deze zijn bedoeld voor de verkoop en (in meer beperkte mate) representatiedoeleinden.

De specificatie is als volgt:

	31 december 2019	31 december 2018
Materialen Monumentenwacht	8.733	8.871
Boeken	837	1.264
	<u>9.570</u>	<u>10.135</u>

3. VORDERINGEN OP KORTE TERMIJN

Debiteuren

Deze post betreft de per balansdatum uitstaande vorderingen. Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Overige vorderingen en overlopende activa

	31 december <u>2019</u>	31 december <u>2018</u>
Vooruitbetaalde bedragen	13.794	13.465
Nog te ontvangen bedragen	55.617	25.967
Rente	10	10
Overige vorderingen	<u>590</u>	<u>548</u>
	<u>70.011</u>	<u>39.980</u>

Alle hierboven vermelde vorderingen hebben een resterende looptijd < 1 jaar.

4. LIQUIDE MIDDELEN

	31 december 2019	31 december 2018
Rabobank 3350.88.600	86.559	47.435
Rabobank 3150.875.250	605.421	628.911
Kas	69	180
	<u>692.049</u>	<u>676.525</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting. Tijdelijk overtollige liquide middelen worden weggezet op een bedrijfsspaarrekening.

5. EIGEN VERMOGEN**ALGEMENE RESERVE**

	31 december 2019	31 december 2018
Stand per 1 januari	387.437	547.614
Toevoeging boekjaar	-	-
	<u>387.437</u>	<u>547.614</u>
Onttrekking boekjaar	8.014	160.177
Stand per 31 december	<u>379.423</u>	<u>387.437</u>

6. VOORZIENINGEN**Voorziening jubilea**

	31 december 2019	31 december 2018
Stand 1 januari	28.416	27.919
Toevoeging boekjaar	7.919	2.824
	<u>36.335</u>	<u>30.743</u>
Onttrekking boekjaar	9.226	2.327
Stand per 31 december	<u>27.109</u>	<u>28.416</u>

Voorziening langdurig zieken

	31 december 2019	31 december 2018
Stand 1 januari	-	11.514
Toevoeging boekjaar	-	-
	-	11.514
Onttrekking boekjaar	-	11.514
Stand per 31 december	-	-

**Voorziening Persoonlijk
Ontwikkelbudget**

	31 december 2019	31 december 2018
Stand 1 januari	147.803	-
Toevoeging boekjaar	10.000	150.000
	157.803	150.000
Onttrekking boekjaar	17.243	2.197
Stand per 31 december	140.560	147.803

7. SCHULDEN OP KORTE TERMIJN

	31 december 2019	31 december 2018
Crediteuren		
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	181.531	55.434

Lopende projecten

Project	Saldo 1/1/2019	Lasten	Baten	Resultaat	Saldo 31/12/2019
Zeeuwse Erfgoedlijnen	34.672	11.074	12.250	35.848	-
Platform Maritiem Erfgoed Zeeland 2017	3.829	-	-	-	3.829
Platform Maritiem Erfgoed Zeeland 2018	989	-	-	-	989
Platform Maritiem Erfgoed Zeeland 2019	-	2.934	6.000	-	2.344
Investing the Dead in Early Medieval Domburg	2.541	-	-	-	2.541
Ankerplaatsen	-11.744	50.358	43.013	-	-19.089
Maquette Werf Moede en Trouw	-	11.442	10.363	-	-1.079
Digitale Erfgoedcoach	-	-	50.000	-	50.000
Totaal	30.287	76.529	121.626	35.848	39.536

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonheffing	92.494	92.524
Pensioenen	23.981	21.145
Te betalen omzetbelasting	74.267	140.048
	<u>190.742</u>	<u>253.717</u>

Overige schulden en overlopende passiva

Vooruitontvangen bedragen	93.168	50.359
Vakantiedagen	92.805	76.690
Accountantskosten	8.680	8.682
Overige nog te betalen kosten	124.551	139.089
	<u>320.024</u>	<u>274.820</u>

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Tussen Erfgoed Zeeland en leveranciers zijn overeenkomsten afgesloten. Onderstaand een opgave van de verplichtingen inzake:

Omschrijving	Verplichting	Resterende looptijd
Huur kopieerapparatuur	2.170,-	4 jaar en 8 maanden

De huurverplichting voor 2020 van gebouw Het Schuitvlot bedraagt € 413.111,-. De resterende looptijd van de huurovereenkomst is 1 jaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2019

Omschrijving van de baten	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
<u>B A T E N</u>			
<u>Subsidies en bijdragen</u>			
Integrale kostensubsidie	2.336.727	2.336.727	2.215.731
Incidentele subsidies		38.500	
Subtotaal overige subsidies			
Totaal subsidies en bijdragen	2.336.727	2.375.227	2.215.731
<u>Baten lopende projecten</u>	112.377	-	37.334
<u>Overige baten</u>			
Abonnementen monumentenwacht	25.195	24.500	25.390
Inspecties monumenten	290.873	255.623	240.681
Archeologische dienstverlening	1.440	-	24.540
Detachering	92.310	83.550	81.433
Bijdragen donateurs	7.274	7.500	9.287
Overige inkomsten	229.949	227.669	192.849
Totaal overige baten	647.041	598.842	574.179
Som der baten	3.096.144	2.974.069	2.827.244

Omschrijving van de lasten	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
<u>LASTEN</u>			
<u>Personeelskosten</u>			
Loonkosten personeel	1.802.910	1.801.080	1.674.656
Inleen derden	228.765	226.997	207.608
Gesubsidieerde arbeidsplaatsen	8.377	7.200	12.624
Gericht belonen	3.340	3.400	3.404
Kosten vakantiedagen	16.114	-	9.836
Dienstkleding	1.731	3.000	7.485
Reis- en verblijfkosten personeel	29.259	25.000	33.598
Vorming en opleiding personeel	21.785	15.000	10.299
Werving en selectie	9.380	4.000	4.593
Arbokosten	3.259	3.560	5.040
Kantinekosten	5.866	6.500	5.891
Decentrale arbeidsvoorwaarden	715	1.500	619
Mutatie voorz. Jubilea	-1.307	-	497
Mutatie voorz. Langdurig zieken	-	-	-11.514
Mutatie voorz. POB	-7.243	-	147.803
Overige personeelskosten	8.463	8.955	23.100
Totaal personeelskosten	2.131.415	2.106.192	2.135.538
<u>Huisvestingskosten</u>			
Huur Het Schuivlot	404.218	407.419	400.216
Onderhoudskosten gebouwen	-	3.200	-
Schoonmaakkosten	29.600	29.500	28.311
Energiekosten	24.593	26.774	28.615
Ov. heffingen & belastingen	8.118	7.980	6.832
Overige huisvestingskosten	10.817	9.530	10.952
Totaal huisvestingskosten	477.437	484.403	474.926
<u>Algemene- en bureaunkosten</u>			
Druk- en kopieerkosten	5.772	3.500	4.349
Kantoorbenodigheden	2.830	2.500	1.614
Portokosten	3.335	4.000	3.489
Telefoonkosten	19.235	19.115	8.871
Nieuwsbrief	22.153	17.030	17.855
Website	22.153	10.600	40.386
Communicatiekosten	10.277	28.000	16.452
Mediatheek	4.295	4.000	1.820
Aanschaf kleine inventaris	4.154	2.200	785
Kosten licenties/onderhoud software	8.267	6.700	18.356

Omschrijving van de lasten	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Vubis mediatheek	5.896	5.300	4.333
Financiële administratie	15.540	15.457	15.176
Salarisadministratie	5.150	5.189	5.024
Juridische ondersteuning	-	1.000	3.107
Automatisering en ICT ondersteuning	35.668	36.082	34.799
Externe ondersteuning	54.687	13.583	743
Accountantskosten	11.080	11.304	11.959
Totaal algemene- en bureaunkosten	240.925	185.560	189.117
<u>Bestuurs- en organisatiekosten</u>			
Kosten Raad van Toezicht	5.538	8.030	5.903
Representatiekosten	2.240	1.800	2.587
Lidmaatschappen	8.960	8.846	7.949
Verzekering	8.908	9.387	8.871
Totaal bestuurs- en organisatiekosten	25.646	28.063	25.310
<u>Autokosten</u>			
Brandstof vervoersmiddelen	6.822	6.500	5.346
Onderhoud vervoersmiddelen	3.188	4.000	4.089
Verzekering vervoersmiddel	5.009	5.000	5.105
Belasting vervoersmiddelen	3.178	2.800	3.109
Totaal autokosten	18.197	18.300	17.649
<u>Afschrijvingskosten</u>			
Afschrijving hardware 3 jr	6.456	7.106	5.088
Afschrijving overige inv 5 jr	13.742	14.128	9.982
Afschrijving voertuigen 8 jr	14.128	15.691	14.128
Afschrijving meubilair 10 jr	9.219	10.730	9.271
Afschrijving overige inv 20 jr	12.988	12.988	12.988
Totaal afschrijvingskosten	56.533	60.643	51.457
<u>Activiteitenkosten</u>			
Activiteiten algemeen	43.465	45.650	45.149
Totaal activiteitenkosten	43.465	45.650	45.149

Omschrijving van de lasten	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
<u>Specifieke kosten</u>			
Archeologisch depot	25.196	27.500	2.555
Materialen/gereeds. archeologie	1.962	4.000	2.311
Materialen/gereeds. Monumentenwacht	5.831	7.000	6.273
Totaal specifieke kosten	32.989	38.500	11.139
<u>Lasten lopende projecten</u>	76.529		37.334
<u>Overige kosten</u>			
Bankkosten	947	1.000	753
Diverse kosten/onvoorzien	85		-939
Totaal overige kosten	1.032	1.000	-186
Som der lasten	3.104.168	2.968.413	2.987.431

Exploitatieresultaat	-8.024	5.755	-160.187
-----------------------------	---------------	--------------	-----------------

Financiele baten en lasten	10	200	10
-----------------------------------	-----------	------------	-----------

Exploitatieresultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-8.014	5.955	-160.177
--	---------------	--------------	-----------------

De totale verantwoorde salarislasten bedragen € 1.806.251,- en zijn als volgt opgebouwd:

- Loonkosten personeel	1.802.910,-
- Gericht belonen / BHV-vergoedingen / ambtjubilea	<u>3.341,-</u>
Totaal	1.806.251,-

Deze lasten zijn als volgt te specificeren:

- Brutoloon	1.408.642,-
- Sociale lasten	186.649,-
- Pensioenlasten	<u>210.960,-</u>
Totaal	1.806.251,-

Per 31-12-2019 waren er 32 personen in loondienst voor een totale betrekkingssomvang van 26,26 fte (per 31-12-2018: 25,44 fte). Erfgoed Zeeland volgt het beloningsbeleid van de Provincie Zeeland (CAP).

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. Het voor Erfgoed Zeeland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2019	
bedragen x € 1	WHP SCHOLTEN
Functiegegevens	DIRECTEUR
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	108.204
Beloningen betaalbaar op termijn	18.876
<i>Subtotaal</i>	<i>127.080</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	127.080
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2018	
bedragen x € 1	WHP SCHOLTEN
Functiegegevens	DIRECTEUR
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	105.008
Beloningen betaalbaar op termijn	17.823
<i>Subtotaal</i>	<i>122.831</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	G.W. van der Brugge	H.G.L. Verheuvcl	F. Petiet
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 01/04	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	646	1.242	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	7.275	19.400	19.400
-/- Onverschuldigd betaald bedrag			
Totale bezoldiging	646	1.242	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling			
Gegevens 2018			
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	2.604	1.303	0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	28.350	18.900	18.900

bedragen x € 1	M.J. van Dijke	A.M.A. Schenk	B.W.M. Hendrikse-Troost
Functiegegevens	Lid	Voorzitter	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	932	1.925	785
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	19.400	29.100	19.400
-/- Onverschuldigd betaald bedrag			
Totale bezoldiging	932	1.925	785
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling			
Gegevens 2018			
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/04 - 31/12	01/04 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	635	761	0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	14.175	21.263	18.900

Gebeurtenissen na balansdatum

Vanaf medio maart 2020 is sprake van maatregelen van de Rijksoverheid ter bestrijding van de uitbraak van het coronavirus. Deze maatregelen zijn van invloed op het functioneren en de prestaties van Erfgoed Zeeland.

Verschillenanalyse begroting en jaarrekening 2019

Begroting

De begroting is 2 keer gewijzigd, in januari en in november 2019.

Resultaat

Het exploitatieresultaat over 2019 bedraagt negatief € 8.014,- ten opzichte van een positief begrotingsresultaat van € 5.955,-. Het negatieve verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door hogere personeelskosten.

Verklaring per rubriek

BATEN

Subsidies en bijdragen

Op 17 december 2019 heeft de Provincie een gewijzigde beschikking afgegeven voor de integrale kostensubsidie. Hierbij is rekening gehouden met een verhoging van de indexering (32.500,-) en een compensatie als gevolg van cao-maatregelen (40.000,-). In de gewijzigde begroting die Erfgoed Zeeland op 29 november 2019 indiende, was hiermee rekening gehouden. Het verschil betreft een incidentele subsidie voor Zeeuwse Erfgoedlijnen ad. 38.500,- Dit project is gerealiseerd, echter de opbrengsten (en kosten) zijn verantwoord onder lopende projecten.

Overige baten

In totaliteit is er voor een bedrag van € 48.199,- meer gerealiseerd dan was begroot. Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de volgende posten:

Rekening	begroting	realisatie	verschil	toelichting
Inspecties Monumentenwacht	255.623	290.873	35.250	1
Detacheringen	83.550	92.310	8.760	2

Toelichting:

Ad 1

In het vierde kwartaal zijn meer declarabele uren gerealiseerd dan was voorzien.

Ad 2

In het vierde kwartaal is op verzoek van de gemeenten in de Oosterschelde de capaciteit vergroot.

LASTEN

Personeelskosten

De hogere personeelskosten worden veroorzaakt door hogere kosten voor werving en selectie en hogere reis- en verblijfkosten. Ook is er een mutatie in vakantiedagen, waardoor ook deze kosten hoger zijn. Mutaties in vakantierechten worden neutraal begroot. De realisatie ervan is, gelet op de keuzevrijheden van medewerkers binnen de cao, nauwelijks te beïnvloeden.

Algemene- en bureaunkosten

De gerealiseerde kosten zijn ruim hoger dan was begroot. Dat wordt veroorzaakt door de post kosten externe ondersteuning. Hierin is opgenomen de ontwikkeling van een digitaal Monumentenpaspoort. De kosten hiervan zijn echter volledig vergoed door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten vanuit het Dumo-project. De opbrengsten zijn verantwoord onder de overige inkomsten.

Vastgesteld door de directeur-bestuurder d.d. 8 mei 2020

De heer drs. W.H.P. Scholten,
directeur

Goedgekeurd door de raad van toezicht d.d. 19 mei 2020

de Raad van Toezicht,
De heer drs. A. Schenk,
voorzitter

Mevrouw dr. F. Petiet
vicevoorzitter

Mevrouw drs. A.L. Broekmeijer
lid

De heer drs. M.J. van Dijke MPM QC
lid

Mevrouw mr. J.F. Dominicus
lid

Overige gegevens

Overige gegevens

Vaststelling en goedkeuring jaarstukken

De directeur-bestuurder heeft de jaarstukken 2019 vastgesteld op 8 mei 2020 en aan de raad van toezicht ter goedkeuring voorgelegd voor de vergadering van 19 mei 2020. In deze vergadering heeft de raad de jaarstukken 2019 goedgekeurd.

Controleverklaring

De controleverklaring is hierna opgenomen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de directie en Raad van Toezicht van Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

A. Verklaring over de jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019, op pagina 35 tot en met pagina 60, van Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

. De besteding van de ontvangen subsidies in de jaarrekening geeft een getrouw beeld en is opgesteld in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder hetgeen is vermeld in de Algemene Subsidieverordening Zeeland 2013, het Algemeen Subsidiebesluit Zeeland 2013 en de in de verleningsbeschikking opgenomen specifieke eisen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het controleprotocol WNT 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie “Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening”.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die onder andere bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- overige toelichtingen waaronder de WNT-verantwoording;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de informatie in het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijking bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het algemeen bestuur voor de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 “Organisaties zonder Winststreven” en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van

samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 8 mei 2020

Rijkse accountants & adviseurs

M. Baas MSc RA

Bijlagen

Verantwoording verleende subsidies Provincie Zeeland

Omschrijving	Beschikking	Verantwoording 2019	Vastgesteld	Brief	Rubriek
<i>Structurele subsidies:</i>					
Integrale kostensubsidie 2019	2.336.727	2.336.727	N	19003224 / 19435220	A
<i>Incidentele subsidies:</i>					
Platform Maritiem Erfgoed Zeeland 2019	6.000	6.000	N	19000778	B
Zeeuwse Erfgoedlijnen	49.000	12.250	J	20001653	C
Totaal subsidies 2019	2.391.727	2.354.977			

A. Deze subsidie is verantwoord onder "Subsidies en bijdragen". (Totaal € 2.336.727,-)

B. Deze subsidie is door Erfgoed Zeeland als project aangemerkt en als balanspost opgenomen.

C. Deze subsidie is verantwoord onder "Overige inkomsten"

Realisatie 2019 per prestatieveld

Prestatieveld	Beschermen	Benutten	Beleven	Totaal	Betaalde dienstverlening	Begrotingsresultaat Erfgoed Zeeland
Subsidiabele kosten	1.783.112	552.450	499.773	2.835.335	268.834	3.104.169
Opbrengsten	258.451	15.099	97.279	370.829	388.598	759.428
Saldo	1.524.661	537.351	402.494	2.464.506	-119.764	2.344.741
Subsidie Provincie				2.336.727		2.336.727
Totaal	-1.524.661	-537.351	-402.494	-127.779	119.764	-8.014

2de gewijzigde begroting 2019 per prestatieveld (d.d. 25 november 2019)

Prestatieveld	Beschermen	Benutten	Beleven	Totaal	Betaalde dienstverlening	Begrotingsresultaat Erfgoed Zeeland
Subsidiabele kosten	1.637.802	671.785	395.149	2.704.735	263.579	2.968.314
Opbrengsten	250.589	51	28	250.668	348.374	599.042
Saldo	1.387.213	671.734	395.121	2.454.067	-84.795	2.369.272
Subsidie Provincie				2.375.227		2.375.227
Totaal	-1.387.213	-671.734	-395.121	-78.840	84.795	5.955

*Beschermen
Benutten
Beleven*